

ผู้จัดพิมพ์พระพุทธรูปศาสนา

© พระอาจารย์บุญมี ธรรมโต

ISBN

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พระพุทธศักราช ๒๕๕๘

๓,๐๐๐ เล่ม

ถอดคำบรรยาย เรียบเรียง : บรรณารักษ์ บันลือศักดิ์กุล

มูลนิธิดวงแก้ว ในพระสังฆราชูปถัมภ์

1/2 ซ.23 ถนนสุขุมวิท ปากน้ำ เมืองสมุทรปราการ 10270

พิมพ์ที่ : ปีปี การพิมพ์

จิรั ทิปุตฺต พุทฺธศาสน์

ขอให้พระพุทธรูปศาสนา

จงเจริญรุ่งเรืองสืบกาลนาน

ผู้เฒ่าพระพุทธศาสนา

พระอาจารย์บุญมี รัชมรโต
วัดป่าศรีรัตนาวาย (วัดถ้ำเต่า)
ตำบลหนองอ้อ อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

คำปรารภ

พระโคตมพุทธเจ้าได้เสด็จดับขันธปรินิพพานนานแล้ว คนในยุคปัจจุบันไม่มีใครเคยได้สดับพระสุรเสียงของพระองค์ หนังสือเล่มนี้แสดงให้เห็นว่า ที่พระพุทธวจนะยังคงอยู่ ล้วนได้รับการถ่ายทอดโดยอาศัยการจดจำท่องบ่นของพระสาวกผู้ทรงปฏิเวธธรรม เป็นพระสาวกผู้ไม่เคยคิดจะตั้งตนเป็นศาสดา

มีบางสำนักปฏิเสธคำของพระสาวกแม้แต่ของพระสารีบุตร ผู้เป็นเอตทัคคะด้านปัญญา สามารถแสดงอริยสัจได้เท่าเทียมกับพระพุทธองค์ ฉะนั้นผู้ปฏิเสธคำของพระอริยสาวก จึงเป็นผู้ปฏิเสธพระพุทธวจนะเสียเอง

หากการบรรลุมรรค ผล นิพพาน เป็นเพียงความฝันที่ไม่กล้าฝัน และไม่รู้ว่าจะสามารถทำสำเร็จได้ในชาติไหน หนังสือเล่มนี้จะทำให้เกิดพลังใจเข้มแข็งที่จะบำเพ็ญเพียรสั่งสมบุญบารมี เพื่อให้มีโอกาสได้เกิดในสมัยพุทธกาลข้างหน้า ได้สดับตรับฟังธรรมะจากพระโอษฐ์ของพระศรีอริยเมตไตรยพุทธเจ้า ด้วยความหวังสุดท้ายว่าเราอาจเป็นบุคคลประเภทพุทธเวไนย

ขอกราบขอบพระคุณหลวงพ่อบุญมี รัชมรโต ที่ได้เมตตาอนุญาตให้กระผมได้มีโอกาสถอดคำบรรยาย และเรียบเรียงเป็นหนังสือ เพื่อเผยแพร่พระสัทธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ดำรงอยู่ มันคงยืนนาน

และขอขอบพระคุณ และอนุโมทนาญาติธรรมทุกท่านที่ได้ให้การช่วยเหลือสนับสนุนการพิมพ์หนังสือในครั้งนี้

บรรณธรรมศ บรรณลิขิตกัณฑ์กุล

กัณยายน ๒๕๕๘

ผู้อัมชูประพุทธศาสนา

ในงานมฤตดาจิตอายุวัฒนมงคล

ครบรอบ ๘๘ ปี ๖๘ พรรษา หลวงปู่บุญมี ปริบูรณ์ โณ^๑

วันที่ ๑ ธันวาคม พระพุทธศักราช ๒๕๕๗

ณ วัดป่านาคุณ อำเภอบ้านฝ้อ จังหวัดอุดรธานี

ท่านทั้งหลายคงจะแปลกใจ ทำไมอยู่ๆ หลวงปู่บุญมี^๒ ถึงไหลขึ้นมา แปลกใจใหม่ คงไม่แปลกใจ ในเมื่อพ่อแม่ครูอาจารย์ท่านเมตตา เราก็พร้อมที่จะพูดธรรมะเพื่อบูชาท่าน หลวงปู่บุญมี ปริบูรณ์ โณ เข้า ใครทำธุระเสร็จแล้วรีบขึ้นมา กาลที่เป็นอุดมมงคล คือการที่ฟังอรรถ ฟังธรรม ไม่สำคัญว่าคำ ไม่สำคัญว่าดี ไม่สำคัญว่าหัวคำ ท่ามกลาง โกลัสงว่าง ช่วงไหนระยะไหน เป็นระยะเป็นเวลาที่ เป็นอุดมมงคลทั้งนั้น พวกเรารีบมาเอามงคลเข้าสู่หัวใจต่อ

โอกาสนี้เป็นโอกาสที่เป็นอุดมมงคล ขอถือโอกาสนี้ ขอกราบคารวะ ขอโอกาสพ่อแม่ครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์หมู่เพื่อนสหธรรมิก พวกเราทายก ทายิกา โดยเฉพาะพวกเราก็เป็น ศิษยานุศิษย์ลูกหลานของ หลวงตา^๓ ศิษยานุศิษย์ลูกหลานของหลวงปู่บุญมี ปริบูรณ์ โณ ซึ่งท่านเปรียบเสมือนพี่ใหญ่ของพระเราที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้

๑. หลวงปู่บุญมี ปริบูรณ์ โณ วัดป่านาคุณ ตำบลบ้านฝ้อ อำเภอบ้านฝ้อ จังหวัดอุดรธานี

๒. พระอาจารย์บุญมี รัชมรโต วัดป่าศรีธาตวายุ (วัดถ้ำเต่า) ตำบลหนองซ้อ

อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

๓. พระธรรมวิสุทธิมงคล (หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน) วัดป่าบ้านตาด

จังหวัดอุดรธานี

เมื่อวันที่ ๑๒ สิงหาคมที่แล้ว เป็นวันครบรอบวาระ ๑๐๒ ปี ของ หลวงตาพระมหาบัว ญาณสัมปันโน เมื่อวันที่ ๘ กันยายน ที่แล้วก็เป็นวาระ ครบรอบ ๙๒ ปี ๖๔ พรรษาของหลวงปู่ลี กุศลธโร^๑ วาระนี้ ค่ำวันนี้ และ พรุ่งนี้ เป็นวาระเป็นอุดมมงคลอีกวาระหนึ่ง หลวงปู่บุญมี^๒ ของเรา อายุวัฒนมงคลของท่านอายุครบเท่าไร ๘๘, ๘๙ ครบรอบ ๘๘ เข้า ๘๙, พรรษา ๖๘ หลวงปู่บุญมี^๓ ของเรานีก่อนหลวงปู่ลี ๔ พรรษา ใช่ไหม

พวกเราศิษยานุศิษย์เราจะเพิกเฉยกับวาระที่เป็นอุดมมงคลอย่างนี้ ไม่ได้ พวกเราต้องหาโอกาสมาร่วมงานให้ได้ พอเรามาแล้วเราก็มีโอกาส ให้ท่าน ดำริตั้งใจจะรักษาศีล และก็ตั้งใจจะสำรวมระวังมาร่วมประกอบ พิธี ฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ กราบไหว้ครูบาอาจารย์ ไม่เคยเห็นองค์ นั้น ไ้ครวนี้ได้เห็น ไม่เคยเห็นองค์นี้ ไ้ครวนี้ได้เห็น เพราะวันสำคัญ เช่นนี้ท่านมาร่วมกัน เราก็ได้กราบก็ได้ไหว้แม้อาตมาภาพก็เผลอมาให้เห็น เช่นเดียวกัน เพราะเราก็เป็นลูกหลานหลวงตา^๔ เป็นลูกหลานของหลวงปู่ บุญมี ปรีบุญ โณ^๕ เป็นพ่อแม่ครูบาอาจารย์ที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ ท่านเป็นผู้หลัก ผู้ใหญ่ ท่านเป็นหลักเป็นประธาน พวกเราต้องเสียสละมา เราจะเห็นว่าลูก ศิษย์ลูกหา เป็นลูกเป็นหลานเป็นเหลนของหลวงตา^๖ เรียกรวมทั้งหมด เป็นจำนวนมากวันนี้ ทั้งพระเจ้าพระสงฆ์เป็นจำนวนมาก พวกเราญาติโยม อุบาสกอุบาสิกาเป็นจำนวนมาก มาร่วมกันเอามงคลเข้าสู่หัวใจ

๑. หลวงปู่ลี กุศลธโร วัดเกษรศีลคุณธรรมเจดีย์ (วัดภูผาแดง) ตำบลหนองฮ้อ อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี
๒. หลวงปู่บุญมี ปรีบุญ โณ วัดป่านาคุณ ตำบลบ้านฝ้อ อำเภอบ้านฝ้อ จังหวัด อุดรธานี
๓. พระธรรมวิสุทธิมงคล (หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน) วัดป่าบ้านตาด จังหวัด อุดรธานี

ท่านพระอาจารย์อินทร์ถวาย^๑ ท่านเมตตาให้ธรรมะพวกเราเป็น เวลาถึงชั่วโมงครึ่ง ท่านว่าจะพูดนิดหน่อย ท่านพูดฟังราบเรียบสิ้นธรรมกถึก ชี้แจงอรรถธรรมให้พวกเราได้ยินได้ฟัง ปรารภถึงเรื่องบุญชาหลวงปู่บุญมี และ ก็ปรารภถึงเรื่องสิ่งที่ล่วงไปสิ้นไป ชะยะวะยะธัมมา สังขารา^๒ สังขาร^๓ ของ เราของท่านของใคร ล่วงไปล่วงไปล่วงไป ชะยะสิ้นไป วะยะเสื่อมไป เสื่อม ไปสิ้นไป ชะยะวะยะธัมมา สังขารา สังขาร ทั้งหลายเสื่อมไปสิ้นไป สังขาร ทั้งหลายไม่เคยคงที่ สังขารทุกอย่างทั้งที่มีใจครอง ไม่มีใจครอง ไม่เคยคงที่ ไม่เคยหยุดนิ่งอยู่กับที่ไม่ว่าจะเป็นตัวเราไม่ว่าจะเป็นสัตว์ไม่ว่าจะเป็นวัตถุ รอบข้างตัวเรา ไม่ว่างจะเป็นไฟฟ้าพัดลมทุกอย่างสารพัดที่อยู่รอบข้างตัว เรา ไม่มีสังขารใดแม้เม็ดหินเม็ดทรายที่จะอยู่คงที่ได้ ผู้เห็นสังขาร^๔ ข้อนี้ คือพระพุทธเจ้าของเราชะยะวะยะธัมมา สังขารา พวกเราจำฟังจำพันธ์ได้ยิน ได้ฟังเรื่องเหล่านี้ เป็นเหตุให้เราไม่ประมาทไม่มัวเมาไม่นิ่งนอนใจ เพราะฉะนั้นรีบมาใครยังไม่ตื่นมา รีบมา มาทำให้เกิดอุตมมงคลในใจเรา อิกวาระหนึ่ง

ที่แรกผู้จัดวาระปรารภธรรมคิดว่าจะให้มีแค่ ๑ กัณฑ์ แต่เราขอให้เป็น ๒ วาระก็แล้วกัน ที่จะสมภาคสมภูมิที่สุดต้องเป็นครูบาอาจารย์ เพราะหน้าที่การให้ธรรมะนั้น เป็นหน้าที่ของพระมหาเถระ ท่านทั้งหลายจงจำให้แม่น เป็นหน้าที่ของพระมหาเถระ เราเป็นผู้น้อยอยู่ๆ เราโดดขึ้นมาอย่างนี้ ไม่ใช่นิสัยของเรา เราเคยพูดธรรมะในที่หลายแห่ง เราจะพูดในลักษณะเวลา หมู่เพื่อนขัดเงินหาผู้แสดงไม่ได้จริงๆ เท่านั้น เราถึงจะขึ้น ครูบาอาจารย์นั่ง เต็มไปหมดไม่ใช่นิสัยของเรา เหมือนอย่างที่เรา

-
๑. พระอาจารย์อินทร์ถวาย สันตุสสโก วัดป่านาคำน้อย บ้านนาคำน้อย ตำบลบ้านก้อง อำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี
  ๒. สังขารทั้งหลาย มีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา
  ๓. สภาพที่ปัจจัยทั้งหลายปรุงแต่งขึ้น, สิ่งที่เกิดจากเหตุปัจจัย
  ๔. ธรรมที่แท้, หลักหรือแก่นของศาสนา

ไปที่สวนแสงธรรม^๑ เราไปที่สวนแสงธรรม ลูกศิษย์ลูกหาที่ไป โอ้มีแต่ลูกศิษย์ของหลวงตา^๒ ทั้งนั้น เคยฟังแต่ยอดธรรมะมาแล้วทั้งนั้น โอ้แค่เราไปนั่งตรงนั้นซึ่งเป็นที่ใกล้ๆ ที่หลวงตา^๒ เคยนั่ง เราก็อ้อยู่รู้สึก เอ้อ มันรู้สึกอย่างไรบอกไม่ถูก เนื่องจากว่าเราเคยอยู่ใกล้ท่าน ด้วยเหตุที่เรามีความเคารพมีความยำเกรงด้วย มีความเคารพด้วย ไม่ใช่เคารพยำเกรงเฉพาะรูปเหมือนท่าน รูปท่าน แม้แต่สถานที่ของท่านเราก็อ้อยู่รู้สึกเคารพยำเกรงโอกาสที่เราจะปรารภธรรมะสู่กันฟังเรา เราก็อีกกล้าทำเพราะมันเคารพ มันยำเกรงนี่เอง แต่คราวนี้อาศัยความประสงค์ของหมู่เพื่อน อาศัยเมตตาของหมู่เพื่อน ไปกราบเรียนขอโอกาสหลวงปู่บุญมี หลายวาระหลายครั้ง หลวงปู่ท่านก็เมตตาไม่ใช่อยู่ๆ ก็กระโดดขึ้นมาเฉยๆ เราก็มานพุดเพื่อเป็นการบูชาคุณของหลวงปู่ ก็แล้วกัน พวกเราทั้งหลายฟังได้ก็ฟัง ฟังไม่ได้ก็ต้องฟัง พุดครึ่งชั่วโมงก็ต้องฟัง พุดหนึ่งชั่วโมงก็ต้องฟังก็แล้วกัน ท่านอาจารย์อินทร์ท่านเมตตาหนึ่งชั่วโมงครึ่ง เอ๊ะ เราจะเอาเท่าไร ๒ ชั่วโมงไหวไหม ไหวไหม ๒ ชั่วโมง

เราจะทราบได้ว่าวาระนี้ผู้ที่จะขึ้นมาตั้งใจนั่งฟังจะมีบุคคลอยู่ ๒ ประเภท ประเภทหนึ่งมีความตั้งใจอยากได้ยินได้ฟังเสียงอรรถ เสียงธรรมอย่างแท้จริงในหัวใจ ไม่มีอะไรมาบิบบังคับ ไม่มี ความจำนนจำใจอะไร ทั้งนั้น เป็นผู้สมัครใจ เป็นผู้หิวกระหายต่อเสียงอรรถ เสียงธรรม นี่ประเภทหนึ่ง เป็นผู้ตั้งใจจะฟังอรรถฟังธรรม อีกประเภทหนึ่งน่าจะมึนน่าจะมึน อยากฟังวาตะของหลวงพ่อบุญมี จริงหรือไม่จริง ดูเอาที่แล้วกัน ฮ่า ไม่ใช่ทำทายเป็นไม่ใช่ทำทาย ธรรมของพระพุทธเจ้า นั้น ถ้าเราจะเทียบจะไม่เหมือนปลาเน่า ปลาเน่าถ้าเจ้าของไม่เร่ขายปลาก็ยังเน่าละ

๑. ตั้งอยู่ที่ถนนพุทธมณฑลสาย ๓ แขวงบางไผ่ เขตบางแค กรุงเทพฯ มีพื้นที่ ๑๒ ไร่ เป็นสำนักสงฆ์ที่หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน มาจำวัดเวลาเดินทางมากรุงเทพฯ

๒. พระธรรมวิสุทธิมงคล (หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน) วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี

แต่ธรรมชาติของพระพุทธเจ้าไม่มีอะไรเดือดร้อน ใครสนใจก็รับเอาไป ใครไม่สนใจก็เป็นเรื่องธรรมดา เพราะธรรมชาติของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่ประเภทปลาเน่า ใครจะรู้จักก็ตาม ใครจะไม่รู้จักก็ตาม ใครสามารถทำได้ฝึกฝนอบรมได้ในหัวใจของใครของเรา เป็นปัจจัยตั้ง°สามารถรู้เข้าใจได้เฉพาะตนของตนเอง แต่พวกเรา ในเมื่อเราสนใจในรอบคอกอย่างนี้ เวลาเท่าไรแล้ว ๓ หุ่ ๒๐ ยังไม่ตื่นนะ เขาเที่ยวกันตี ๒ ตี ๓ แล้วค่อยไปนอนก็ยังมี นอนตี ๓ ลูก ๓ โมงเช้าก็มี เขาก็ยังไปเที่ยวเตร็ดเตร่ได้อย่างสบาย แต่พวกเราเอาสาระแก่นสารที่เป็นธรรมะมาสู่หัวใจของเรา เราเห็นว่าเรื่องการหลับการนอนเป็นเรื่องเล็กน้อย

เพราะฉะนั้นวันนี้เราตั้งอกตั้งใจฟังธรรม ให้เราทำความเข้าใจ ๒ ประเด็น ประเด็นหนึ่งให้เราตั้งใจนั่งภาวนา^๒ พุทโธ^๓ พุทโธ พุทโธ พุทโธ กำหนดลมหายใจเข้าด้วย หายใจออกด้วย หายใจเข้าพุท หายใจออกโธ นั่งภาวนาฟังไป หลวงตา^๔ ท่านจะสอนอย่างนี้ทุกระยะทุกครั้งที่เราที่นั่งฟัง ฟังเทศน์ภาคปฏิบัติ^๕ ภาคภาวนา เรานั่งภาวนา ตั้งตัวเองนั่งภาวนาเลย พุทโธ พุทโธ พุทโธ พุทโธ นี้ อันนี้คือประเด็นหนึ่ง อีกประเด็นหนึ่งถ้าหากจิตของเรามันไม่อยู่ มันตกมาจากพุทโธ ให้มันอยู่กับเสียงธรรม พอเรารู้สึกว่าเราอยู่กับเสียงธรรมจิตมันเกาะกับเสียง ธรรม เราก็เกาะไปเรื่อยๆ พอจิตเริ่มไม่เกาะเสียงธรรมที่ท่านพูด ให้เราขยับมาอยู่กับคำว่า พุทโธ ท่านฟังอยู่อย่างนี้ สิ้นระยะเวลาไป ๒๐ นาที ๓๐ นาที ยิ่งสิ้นระยะเวลาหนึ่งชั่วโมง เราทำได้อย่างนี้ตลอด มันจะเป็นการฝึกการฝึก มันจะเป็นรากเป็นฐาน มันจะเป็นอนุสรณ์ในการที่เราตั้งอกตั้งใจภาวนา เป็นครั้งคราวให้กับเราได้เป็นอย่างดี

๑. เฉพาะตน

๒. สำรวมใจให้แน่นเป็นสมาธิ

๓. พระนามหนึ่งของพระพุทธเจ้า แปลว่า ผู้รู้ ผู้ตื่น [ตื่นจากความเชื่อที่ถือกันมาผิด] ผู้เบิกบาน

๔. พระธรรมวิสุทธิมงคล (หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน) วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี

๕. ปฏิบัติท่านจะต้องปฏิบัติ ได้แก่ ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

อย่าลืมนะกำหนดภาวนาพุท โธ พุทโธ ใครเคยภาวนา สะดวงสบายยังไงเราก็ภาวนาไป พอมันตลกจากพุทโธ ไปอยู่กับคำเทศน์ ถ้าหากมันเกาะคำเทศน์ เราให้เกาะไป มีความรู้ตัวทั่วพร้อมว่าเราฟังเสียงธรรมเข้าใจเนื้อหาของอรรถธรรม แต่ถ้าหากมันรู้สึกว่ามันจะเริ่มเลือนลางไป เราก็ขยับมาอยู่กับคำว่าพุทโธ พุทโธ พุทโธ พุทโธ การฟังธรรมภาคปฏิบัติ จึงมีความสำคัญ บางคนเขาก็ว่าฟังยังไงมันก็เป็นปริยัติ^๑ อยู่ นั่นแหละ ฟังยังไงมันก็เป็นปริยัติอยู่นั่นแหละ หลวงตา^๒ ท่านว่า เราฟังธรรมภาคปฏิบัติด้วย และนั่งปฏิบัติไปด้วย ท่านว่าได้ผลมากกว่าเราทำโดยลำพัง นี่หมายความว่าคนที่ตั้งตัวเองยังไม่ได้ ได้ผลมากกว่าเราทำโดยลำพัง เพราะฉะนั้นเรายึดหลักของหลวงตา^๓ ท่านสอนเอาไว้ แม้แต่เสียงส่งมาที่เสียงของผู้เทศน์ ท่านก็ไม่ให้ส่งมา ทำความรู้อยู่เฉพาะใจของตัวเอง อยู่กับพุทโธ พุทโธ ก็ให้อยู่กับพุทโธ พุทโธ ถ้าไม่อยู่กับคำว่าพุทโธ พุทโธ มันมาเกาะอยู่กับเสียงธรรม แล้วเกาะไปเรื่อยๆ เกาะเหมือนกันกับคมที่สุด แหลมที่สุด คมที่สุด เกาะอยู่กับเสียงธรรม เราก็เกาะไปเรื่อยๆ เกาะไปเรื่อยๆ เกาะไปเรื่อยๆ ทำให้จิตใจดวงนั้นได้ผล ได้ผลมากกว่าทำโดยลำพัง

เบื้องต้นท่านอาจารย์อินทร์ ท่านปรารภถึงพุททวจนะ^๔ เดียวนี้คนเอาพุททวจนะไปประกาศไปเผยแพร่ เอาธรรมจากพระโอบุส^๕ ของพระพุทธเจ้าไปประกาศไปเผยแพร่ดังระเบิดเลยอยู่ที่กรุงเทพฯ ก็ถูกต้องแล้วตอนนี้ ทำไมท่านจึงปรารภขึ้น เพราะว่ามันเป็นอย่างนั้นจริงๆ พุททวจนะ ก็คือคำพูดของพระพุทธเจ้า พวกเราสาวกก็ประกาศเรียนรู้ออกสอนกันอยู่แล้ว เขาบอกว่าพระสงฆ์สาวกทุกวันนี้ไม่ค่อยจะเอา

๑. การเล่าเรียน

๒. พระธรรมวิสุทธิมงคล (หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน) วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี

๓. คำพูดของพระพุทธเจ้า

ธรรมชาติของพระพุทธเจ้าจากปากของพระพุทธเจ้า มาเผยแพร่มาประกาศมาบอกมาสอน มักจะเอาแต่ธรรมชาติของพระสาวกมาสอน เช่นอย่างมักจะพูดกันว่าทำไมเราต้องติดใจกับครูบาอาจารย์ ทำไมเราต้องติดใจกับคำว่าบุคคล ทำไมเราไม่ติดใจในธรรม ทำไมเราไม่ถือธรรม ไม่เคารพธรรม ก็ธรรมที่จะพึงเกิดขึ้นได้ มาแจกมาแจงมาแสดงให้เราปรากฏได้ก็เพราะบุคคลไม่ใช่หรือ เราพูดได้อย่างเต็มปาก เนื่องจากพวกเราได้ยินได้ฟังเสียงอรรถเสียงธรรมของหลวงตา^๑ หลวงปู่เสาร์^๒ หลวงปู่มั่น^๓ ถือว่าเป็นบุคคลที่แสดงความเป็นพระอรหันต์^๔ ให้ปรากฏในโลกปัจจุบันเป็นผู้ที่แสดงความเป็นพระอรหันต์ ให้ปรากฏในโลกปัจจุบัน ที่นี้หลวงตา^๑ ท่านก็สืบทอดมาจากหลวงปู่มั่น^๓ หากเราจะพูดอีกอันหนึ่ง หลวงตา^๑ ท่านก็เป็นผู้หนึ่งแสดงความเป็นพระอรหันต์ ให้ปรากฏในโลกปัจจุบันท่านทั้งหลายฟังแล้วท่านมีความขัดแย้งอยู่ในใจไหม ท่านไม่ขัดแย้งในใจเราพูดตามท่าน เราพูดตามท่าน เราฟังคำพูดเหล่านี้แล้วเราได้กำลังใจขอให้เราทุกคนตั้งมั่น และได้กำลังใจจากคำสอนที่ครูบาอาจารย์ท่านบอกท่านสอน เพราะครูบาอาจารย์เหล่านั้นท่านไม่ได้ตั้งตนเป็นศาสดา ท่านตั้งตนเป็นสาวก ศึกษาและฝึกหัดปฏิบัติตามคำสอนของพระศาสดาอย่างยิ่งยวด จึงมีผลปฏิบัติธรรม^๕ ในหัวใจ นำธรรมชาติของพระศาสดามาแจกแจงทำให้ตื่นขึ้นคือเข้าใจตามได้ง่ายขึ้น จึงเป็นเหตุเพิ่มกำลังใจ เพิ่มความหวัง แก่ผู้ตั้งใจปฏิบัติ พ้นทุกข์^๖ ได้จริงมาแล้ว

๑. พระธรรมวิสุทธิมงคล (หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน) วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี

๒. พระครูวิเวกพุทธกิจ (หลวงปู่เสาร์ กนตสีโล) "วัดดอนธาตุ บ้านทรายมูล
อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

๓. หลวงปู่มั่น ฐิตัตตโต วัดป่าสุทธาวาส ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

๔. ผู้บริสุทธิ์ โกลจากกิเลส ทำลายกำแพงแห่งสังสารจักรได้แล้ว

๕. ธรรมะคือผลอันพึงบรรลุด้วยการปฏิบัติ ได้แก่ มรรค ผล และนิพพาน

๖. สภาพที่พ้นได้ยาก, ความทุกข์, ความไม่สงบ

ใครเป็นคนอุ้มชูพุทธวจนะนั้นมา สัทธรรม ๓^๑ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ อะไรอุ้มชูพระศาสนามา สิ่งที่อุ้มชูพระศาสนามาก็คือ ปฏิเวธธรรมปฏิบัติ ธรรมคือผลของการปฏิบัติ ปราภาฎในใจของพระสงฆ์สาวกพระพุทธเจ้า ท่านให้ความสำคัญกับพระสงฆ์สาวก แต่คนที่เขาเอาพุทธวจนะมาเผยแพร่ในปัจจุบันบางสำนักเขากำลังจะตัดสาวกออก แต่เขาไม่ตัดตัวเขาเองออก ฟังดูให้ดีก็แล้วกัน ฟังให้เป็นธรรม

พระสงฆ์สาวกเหล่านั้น ท่านทรงธรรมะของพระพุทธเจ้ามาได้ด้วยอะไร ด้วยความเป็นธรรม ด้วยความเข้าถึงธรรม ที่เรียกว่าปฏิบัติธรรม เพราะฉะนั้นอรรถธรรมของพระพุทธเจ้า สืบทอดมาจนถึงปัจจุบันนั้นสืบทอดมาได้เพราะปฏิบัติธรรม จริงอยู่ท่านพูดถึงสัทธรรม ๓ สัทธรรมคือ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ การได้ยินได้เรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกัน และกัน เป็นปริยัติ เมื่อได้ยินได้ฟังได้เข้าใจ เขาไปใคร่ครวญอย่างที่เรียกว่าสุตะ^๒ เมื่อสุตะได้ยินได้ฟังแล้วก็เขาไปจินตะ^๓ ไปนึกไปคิดไปวินิจฉัยไปใคร่ครวญ เป็นจินตะ เป็นปัญญา^๔ เป็นปัญญาญาณ^๕ เป็นทัสสนะ^๖ เป็นญาณทัสสนะ^๗ เป็นวิปัสสนา^๘ เป็นวิปัสสนาญาณ^๙ แท้จริงหลักใหญ่ที่พระพุทธเจ้า ท่านทรงแสดง ก็เหมือนอย่างที่เราสวด

๑. ธรรมที่แท้, หลักหรือแก่นของศาสนา หมายถึงส่วนทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิบัติ

๒. ใฝ่เล่าเรียน

๓. การคิดพิจารณา

๔. เข้าใจภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

๕. ความสามารถหยั่งรู้สิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

๖. หน้าที่เห็นรูป ได้แก่ จักขุวิญญาณ

๗. ความหยั่งรู้หยั่งเห็นครบ ๓ รอบ หรือปรัวัญญ์ ๓ แห่งญาณทัสสนะ

๘. การฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งตามความเป็นจริง, การเจริญปัญญา

๙. ญาณที่นับเข้าในวิปัสสนา ความรู้ที่ทำให้เกิดความเห็นแจ้ง เข้าใจภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

ธรรมจักร^๑ ที่ผ่านไปแล้ว โดยที่ท่านยกธรรมทางดำเนิน หนทาง ๓ หนทาง
 กามสุขัลลิกานุโยค^๒ ประกอบตนพัวพันในกาม^๓ เป็นทางสายหนึ่ง นี่เป็น
 ทางที่หย่อน อตตกิลมณานุโยค^๔ เป็นทางอีกทางหนึ่ง เป็นทางประกอบตน
 ให้เหน็ดเหนื่อยเปล่า และท่านประทานเส้นทางใหม่ให้พวกเราเดิน
 มัชฌิมาปฏิปทา^๕ สัมมาทิฏฐิ^๖ สัมมาสังกัปปะ^๗ สัมมาวาจา^๘
 สัมมากัมมันตะ^๙ สัมมาอาชีวะ^{๑๐} สัมมาวายามะ^{๑๑} สัมมาสติ^{๑๒}
 สัมมาสมาธิ^{๑๓} สร้างไปแล้วก็ต้องเกี่ยวข้องกับศีล ทำศีลอย่างยิ่งจนเป็น
 อริศีล^{๑๔} ศีลอย่างสูง จิตจะต้องเกี่ยวข้องกับ สมาธิ^{๑๕} ทำสมาธิ^{๑๖} ให้ยิ่งจนได้
 ชื่อว่าอริจิต^{๑๖} เกี่ยวข้องกับปัญญา ต้องทำปัญญาให้ยิ่งที่ท่านเรียกว่า

๑. รัชมัจจกัปปวัตนสูตร หมายถึงพระสูตรที่หมุนวงล้อแห่งธรรมให้เคลื่อนไป
๒. หมกมฺนุอยู่ด้วยกามสุข
๓. ความใคร่, ความอยาก, ความปรารถนา, สิ่งที่น่าใคร่ที่น่าปรารถนา
๔. ทรมานตัวให้ลำบากเต็มที่
๕. ทางสายกลาง เป็นข้อปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น ไม่ติดข้องในที่สุดทั้งสอง
 คือ กามสุขัลลิกานุโยค และอตตกิลมณานุโยค
๖. เห็นชอบ ความรู้หรือวิสัย ๔ ได้แก่ เห็นไตรลักษณ์ หรือรู้อกุศลและออกุศล หรือเห็น
 ปฏิจจสมุปบาท
๗. ดำริชอบ
๘. เจรจาชอบ
๙. กระทำชอบ
๑๐. เลี้ยงชีพชอบ
๑๑. พยายามชอบ
๑๒. ระลึกชอบ
๑๓. ตั้งจิตมั่นชอบ
๑๔. ยิ่งด้วยศีล รักษาศีลเท่ากับชีวิต
๑๕. ความตั้งมั่นแห่งจิต, ภาวะที่จิตสงบนิ่งจับอยู่ที่อารมณ์อันเดียว
๑๖. จิตที่ยิ่งด้วยสมาธิ

อธิปัญญา^๑ อธิศีล อธิจิต อธิปัญญาจึงเป็นเกณฑ์ที่จะทำให้เราถือตาม ประพฤติตาม ปฏิบัติตาม เข้าไปสู่มรรค^๒ สู่ผล^๓ ที่พระพุทธเจ้าท่านทรง แสดงไว้ได้

ถ้าเป็นเส้นทางอื่น กามสุขัลลิกานุโยค อุตตกิลมถานุโยค คำว่ายุ่งเกินไปคือไม่ใช่ทาง คำว่าหย่อนเกินไปคือไม่ใช่ทางตรัสรู้ คือ เส้นทางปฏิบัติที่ผิดเป้าประสงค์ คือเดินผิดทาง จะถึงเป้าประสงค์ได้ อย่างไร แม้แต่พวกเราเดินตามอริยมรรคมีองค์แปด^๔ แล้วก็ตามถ้าย่อ หย่อนก็ไปไม่ถึงอยู่ที่ บางที่สอนกันสอนเรื่องอภิธรรม^๕ บางที่สอนกันเรื่อง พุทธวจนะกันอยู่ สอนกันเรื่องธรรมจากพระโฆสฐ์อยู่ บางทีก็เข้าใจว่า ปริยัติเหล่านั้นเป็นปฏิบัติก็มี แต่สายวัดป่าครูบาอาจารย์เรา ท่านพูดถึงปฏิบัติ ปฏิบัติ ปฏิบัติ เหมือนอย่างที่เราได้ยินได้ฟังหลวง ปู่เสาร์ มีคนไปถามว่า ท่านให้ภavana พุทโธ พุทโธ พุทโธ ภavana พุทโธ แล้ว ได้อะไร ภavana พุทโธ แล้วเห็นอะไร หลวงปู่เสาร์ตอบว่าไม่ต้องถาม ไป ทำ ไม่ต้องถามไปทำ ทำให้มาก เจริญให้มาก คือท่านให้ไปปริยัติ แล้วต้อง ไปปฏิบัติ จึงจะมีปฏิเวธ

ธรรมของพระพุทธเจ้าที่ท่านพูดพอประมาณ ๘๕๐๐๐ พระธรรมขันธ์ เท่ากับไปไม้ในกำมือเท่านั้นเอง มีอยู่วันหนึ่งพระพุทธองค์ ประทับอยู่ที่ป่าประดู่ลายกับพระอานนท์ ถ้ามพระอานนท์ว่าไปไม้ใน

๑. ยิ่งด้วยปัญญา

๒. การประพฤติปฏิบัติแต่ละขั้น เปรียบเหมือนกับการเดินทาง
๓. ผลที่เกิดสืบเนื่องจากการละกิเลสได้ด้วยมรรค, ธรรมารมณอันพระอริยะ พึงเสวย

ที่เป็นผลเกิดเองในเมื่อกิเลสสิ้นไปด้วยอำนาจมรรคนั้นๆ

๔. เรียกเต็มว่า อริยอัฏฐังคกมรรค แปลว่า “ทางมีองค์แปดประการ อัน ประเสริฐ , องค์ ๘ ของมรรค

๕. หลักธรรมและคำอธิบายในรูปหลักวิชาการล้วนๆ ไม่เกี่ยวข้องกับด้วย เหตุการณ์และบุคคล

ป่าประดูลายนี้ ในป่าทั้งหมดกับใบไม้ในกำมือเรา นี่ อันไหนจะมากกว่า
 อานนท์ตอบใบไม้ในป่ามากมายมหาศาลพระเจ้าข้า ใบไม้ในมือพระองค์
 นิดหน่อยหยิบมือเดียว นิดหน่อยเท่านั้นเอง แต่ถ้าหากเราเข้าใจ
 เรื่องการเข้าถึงธรรมแล้ว ใบไม้ในกำมือกับใบไม้ที่อยู่ในป่าไม่มีอะไร
 แตกต่างกัน พระสงฆ์สาวกที่ท่านตั้งใจมาประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เข้าสู่
 หลักที่ท่านเรียกว่าปฏิเวธ ปฏิเวธอย่างแท้จริงนั้น หมายความว่าท่านเข้าถึง
 ธรรม เมื่อท่านเข้าถึงธรรมแล้วท่านก็รู้จักหมด ใ้ออยู่ในกำมือที่ท่านสอนก็
 ใบไม้ อยู่ในป่าก็ใบไม้ พระปฏิบัติครูบาอาจารย์ของเราทั้งหลายที่ท่านเอ
 มาสอนลูกศิษย์ลูกหานั้น ท่านจะเอาความรู้ความเห็นแปลกๆ มาสอนพวกเรา
 ท่านอาจจะเอาใบไม้ในกำมือของพระพุทธเจ้ามาสอนพวกเราก็ได้ ท่าน
 อาจจะหยิบเอาใบไม้ในป่ามาบอกมาสอนเราก็ได้ เพราะใจท่านเข้าถึงธรรม
 จิตเริ่มถึงกระแสธรรมตั้งแต่โศคาธรรม^๑ก็เริ่มรู้ได้แล้ว

เราฟังดูต้นตำนานของพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าปริณิพพาน
 ไปแล้ว ๓ เดือนจึงมีการทำปฐมสังคายนา^๒ มีพระอานนท์เป็นผู้วิสันา พระ
 ธรรม มีพระอุบาลีเป็นผู้วิสันาพระวินัย แค่ ๓ เดือนแค่นั้นแหละ ผู้เข้าถึง
 ธรรมจะรู้จักเข้าใจทั่วถึงอยู่ในหัวใจของท่าน แต่ผู้ที่ยังไม่เข้าถึงธรรม ก็คือยัง
 เป็นหัวใจ ยังจอมปลอมนั่นเอง ถึงแม้ว่าจะทรงปริยัติ ทรงปฏิบัติ ทรงปฏิเวธ
 แต่บางที่อาจเป็นศัพท์ธรรมปฏิรูป^๓ ในหัวใจของเขา ยังไม่มีมรรคมีผลอะไร
 พอที่จะเจริญอกเสยในหัวใจขึ้นมาได้ แต่สำหรับผู้ที่เข้าถึงอย่างแจ่มแจ้ง
 ชัดเจน เริ่มต้นมาจากการได้ยินได้ฟังตั้งใจประพฤติปฏิบัติเข้าไปสู่ตะ เอาไป
 จินตะ จนเป็นปัญญา จนเป็นปัญญาญาณ

๑. ผู้แรกถึงกระแสธรรม

๒. คือการประชุมตรวจชำระสอบทานและจัดหมวดหมู่คำสั่งสอนของ
 พระพุทธเจ้า วางลงเป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน ตามศัพท์ "สังคายนา"
 หมายถึง สวดพร้อมกัน

๓. พระศัพท์ธรรมเทียม พระศัพท์ธรรมปลอม

ขึ้นมาได้ เป็นสัตว์ธรรมดาของพระพุทธเจ้า เต็มร้อยอย่างแท้จริง จะไม่มีอะไรแตกต่างกัน พระสงฆ์ ๕๐๐ องค์ ที่ทำปฐมสังคายนา อยู่ที่ถ้าสัตว์ธรรมดาคนคือผู้เข้าถึงธรรมทั้งนั้น ไปไม่ในกำมือพระพุทธเจ้าท่านก็เห็นท่านก็เข้าใจ ไปไม่อยู่นอกกำมือของพระพุทธเจ้า ท่านก็เห็น ท่านก็เข้าใจ

ถ้าหากเราจะเอาประเด็นหลัก ส่วนมากมาบอกว่าพระพุทธเจ้าท่านสอนให้เราเจริญศีล เจริญสมาธิ และเจริญปัญญา แต่ศีลนั้นพระองค์ทรงบัญญัติ เพราะศีลนั้นเป็นบัญญัติ ส่วนธรรมนั้นมีสังขารรองรับท่านจึงสอนกลางๆ ให้เราทำใจให้สงบ เรียกว่าสมถะ^๑ และท่านสอนให้เราเจริญปัญญา ท่านจึงเรียกว่าปัญญา มีเรียกเป็นสมถะ และวิปัสสนาหรือเรียกว่าสมาธิ และก็เรียกว่าปัญญา ท่านจะไปเอาบทไหนก็ตามมาบริกรรม^๒ ให้จิตสงบเป็นสมถะทั้งนั้น สิ่งที่เรามาบริกรรมให้จิตสงบนั้นเราก็เอาอะไร บางทีเราก็เอารูปธรรม^๓ บางทีก็เอานามธรรม^๔ คืออารมณ์ภายในจิตของเรา เราจะเอาอารมณ์อะไรมาบริกรรม ก็ตาม จิตของเราได้รับความสงบนั้นแหละสมถะเกิดขึ้นแล้ว พระพุทธเจ้าจะทรงตรัสไว้ก็ตาม ไม่ตรัสไว้ก็ตาม นั่นแหละคือพระประสงค์ของพระองค์ให้พวกเราเข้าใจเอาไว้ เขายังปฏิเสธว่าพุทโธ พุทโธ พุทโธ พระพุทธเจ้าไม่ได้บอกให้ท่อง พระพุทธเจ้าไม่ได้สอน แต่พวกเราทั้งหลายไม่สงสัยครูบาอาจารย์ของพวกเราภาวนาแล้วจิตสงบ ครูบาอาจารย์ของเราเอาจิตที่สงบมาพิจารณาสังขาร จิตได้บรรลุอรหัตตผลไปตามๆ กัน

๑. การฝึกอบรมจิตให้เกิดความสงบ, การฝึกสมาธิ

๒. การภาวนาขึ้นบริกรรม, ฝึกสมาธิขั้นเตรียม ได้แก่การถือเอานิมิตในสิ่งที่กำหนด เป็นอารมณ์กรรมฐาน เช่นนี้ถึงพุทธคุณเป็นอารมณ์ว่าอยู่ในใจเป็นต้น หรือคือการ กำหนดบริกรรมนิมิต

๓. สภาวะอันเป็นรูป, สิ่งที่มีรูป, ได้แก่รูปขันธ์ทั้งหมด

๔. สภาวะมิใช่รูป, สิ่งที่ไม่มียรูป, ได้แก่นามขันธ์ ๔ และนิพพาน

จำนวนมากอยู่แล้วท่านไม่สงสัย เพราะท่านเข้าใจอรรถสาระคำสอน
ของพระพุทธเจ้า ท่านไม่ได้เอามาโต้มาแย้ง ไม่ได้เอาคำพูดมาโต้มาแย้งกัน

ธรรมอันบริสุทธิ์ของพระพุทธเจ้า ที่สืบทอดกันมาเรื่อย ๆ สวม
สังคายนาก็ยังไม่มีการจดจารึก สังคายนาคั้งที่ ๒ พุทธศาสนาล่วงไปแล้วก็
ปีก็ยังไม่มีการจดจารึก แล้วธรรมของพระพุทธเจ้าทรงมาได้ยังไงทรงมาได้กับจิต
ท่านเหล่านั้น เข้าถึงธรรม ชุ่มชุมมาด้วยกระแสของธรรมอันบริสุทธิ์ในหัวใจ
ท่านจะเอาสาระท่านจะเอาพยัญชนะไปกำหนดกฎเกณฑ์ไม่ได้ ต้องกำหนด
กฎเกณฑ์ธรรมะที่เกิดขึ้นในหัวใจ ท่านจะเข้าใจธรรมะของพระพุทธเจ้ากับ
ธรรมะของพระสาวกเวลาท่านเข้าถึงแล้วจะเหมือนกันหมด สามารถกำจัด
ความโลภความโกรธความหลงออกไปจากหัวใจหมดจดโดยสิ้นเชิงเหมือน
อย่างพระพุทธเจ้า ท่านไม่มีข้อขัดแย้งกัน แต่สำหรับการรู้ การมีฤทธิ์มี
เดชอภิญาทั้งหลายทั้งปวงเหล่านั้นมันเป็นเรื่องของนิสัยอุปนิสัยของ
แต่ละคนแต่ละท่านจะมีความรู้ละเอียดที่เรียกว่าอภิญา^๑

อภิญา แปลว่ารู้พิเศษรู้ยิ่ง เพราะฉะนั้นท่านจึงจัดประเภทพระ
อรหันต์ ที่เข้าถึงธรรมะของพระพุทธเจ้า ๓ ประเภท ๔ ประเภท
สุกขวิปัสสโก^๒ มีความรู้แค่ว่าทำให้ความโลภ ความโกรธความหลง
ในหัวใจหมดไปจากหัวใจโดยสิ้นเชิง เทวิชโซ^๓ ได้วิชชาสาม^๔ ระลึกได้
บุพเพนิวาสานุสติญาณ^๕ เหมือนอย่างที่ท่านอาจารย์อินทร์ ท่านแสดง
ไปแล้วนั่นแหละ แล้วก็มี จุตูปปาตญาณ^๖ ระลึกเห็นภพชาติของตนเอง

๑. ความรู้ยิ่งยวด

๒. ผู้เห็นแจ้งอย่างแท้จริง คือผู้มีได้ฌาน สำเร็จอรหัตต์ด้วยเจริญแต่
วิปัสสนาล้วนๆ

๓. ผู้ได้วิชชาสาม

๔. ความรู้แจ้ง, ความรู้พิเศษ

๕. ญาณเป็นเหตุระลึกขันธ์ที่อาศัยอยู่ในก่อนได้, ระลึกชาติได้

๖. ญาณกำหนดรู้จตุตถะและอุปติแห่งสัตว์ทั้งหลาย อันเป็นไปตามกรรม, เห็น
การเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์ทั้งหลาย

เกิดดับ เกิดตาย เกิดตาย ระลึกเห็นภพชาติของสัตว์ทั้งหลายเกิดตาย เกิดตาย ทำกรรมนั้นมาเกิดเป็นนี้ ทำกรรมนี้ต้องมาเกิดเป็นนั้น รู้แจ่มแจ้ง ชัดเจน เป็นญาณ^๑ เป็นญาณทัสสนะ เกิดความรู้เกิดความเห็นเกิดความเข้าใจ

คำว่าญาณ ก็คือความรู้อย่างยิ่งยวด ไม่ใช่ปัญญาธรรมดา ถ้าเราจะใช้คำว่าปัญญา เรียกว่าปัญญาญาณ เพียงกำหนดจิตปั๊บ ไม่จำเป็นต้องเอามือไปเหยียดเหมือนเขาเล่นคอมพิวเตอร์ ไม่จำเป็น เพียงแต่หย่อนจิตใส่เท่านั้น โจรขึ้นมาทันที ได้ก็กับ กลับ ก็กับ กี่วัดตรงกับ กี่วัดตรงกับ ภพชาติของพระองค์ ภาพชาติของสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงไม่มีจบไม่มีตีบไม่มีตัน เห็นทุกระยะ ตลอด ในยามสุดท้ายที่ท่านได้บรรลुธรรม ทำให้พระองค์ได้บรรลุอัสวัชยญาณ^๒ นี้ประเภทเทววิเศษ ก็คือได้วิชชาสาม มีบุพเพนิวาสานุสติญาณ จุตูปปาตญาณ และ อัสวัชยญาณ

คำว่า อัสวัชยญาณ เหมือนอย่างที่พระพุทธเจ้าท่านบำเพ็ญในปัจฉิมยาม ท่านทำไปทำไปทำไป พิจารณาไล่ต้นอนวิชชา^๓ ตัณหา^๔ อุปาทาน^๕ ไล่ไปไล่มาไล่มาไล่ไป มีญาณทัสสนะ หยั่งรู้ว่า จิตของพระองค์ หลุดพ้นหมดจดโดยสิ้นเชิง นั่นแหละอัสวัชยญาณ บังเกิดขึ้นถ้าเป็น หลวงตา^๖ ท่านพูด ท่านใช้คำว่าขณะจิต ขณะจิตบอกว่ากิเลสในหัวใจ หมดจดโดยสิ้นเชิง กิเลสในหัวใจหมดจดโดยสิ้นเชิงนี้ อันนี้คือ

๑. ความหยั่งรู้, ปรีชาหยั่งรู้
๒. ญาณหยั่งรู้ในธรรมเป็นสิ้นไปแห่งอาสวะทั้งหลาย, ความรู้ที่ทำให้สิ้นอาสวะ, ความตรัสรู้
๓. ความไม่รู้แจ้ง ไม่รู้จริง
๔. ความทะยานอยาก, ความปรารถนาที่จะบำรุงบำเรอปรนเปรอตน, ความอยากได้ออกเขา
๕. ความยึดมั่น
๖. พระธรรมวิสุทธิมงคล (หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน) วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี

ภูมิของพระสาวกอีกอันหนึ่งนะ ภูมิของพระสาวกอีกอันหนึ่งก็คือ นพภิกขุโณ^๑ อภิญญาหก มีหุทิพย์ ตาทิพย์ มีอะไรต่อมิอะไรนี้ทั้ง ๖ อย่างนั้นแหละ และก็อีกประเภทหนึ่งก็คือ จตุปฏิบัติสัมภิตัปปีตโต^๒ คือมีความรู้แตกต่างตามภูมิรู้ ตามนิสัย ตามอำนาจวาสนา

เหมือนอย่างอภิธรรม ที่ครูบาอาจารย์ท่านเอามาจดจารึกให้พวกเราได้ยืมได้ฟังได้อ่านอยู่ทุกวันนี้ อภิธรรมก็คือภูมิรู้ของพระสาวกองค์ใดองค์หนึ่งเท่านั้นเอง ในนั้นท่านรจนามาว่าเป็นพระอนุรุทธาจารย์ใช้ใหม่หลักของอภิธรรม อภิธรรมนี้เราเรียนไปตามนั้นได้ เหมือนกับเราไล่ต้อนตามความรู้ที่ท่านมาบอกมาสอนเรา แต่โอกาสที่เราจะหลงลืม เราไม่ได้หย่อนหรือย่อนไปถึงหลักอริยมรรคมีองค์แปด อันเรียกว่าศีล อันเรียกว่าสมาธิ อันเรียกว่าปัญญาแล้ว ยังชื่อว่าเรายังไม่เดินตามมรรคให้ถูกต้อง เรากำลังค้นหามรรคคือค้นหาอย่างไม่ถูกต้อง เดินตามยังไม่ถูกต้อง บางที่ไม่เข้าหลักปฏิบัติเลย อาจจะเป็นตามรู้ จิตนึกเรื่องรูป^๓ก็รูป จิตนึกเรื่องเวทนา^๔ก็เวทนา ไม่ได้ตามต้อนลึกเข้าไปจนถึงสมุทัยที่เกิดอยู่ในจิตไม่ถึงกัณบั้งกัณลิก มันยังมีากหลังบังอยู่ไม่สามารถจะทำให้เราเข้าถึงตัวเหตุต้นตอที่แท้จริงที่เรียกว่าสมุทัย^๕ได้ ย่อมไม่ประสบผล ที่เรียกว่าปฏิเวธ ปฏิเวธะดีไม่ดีก็หลงมงายกลายเป็นสังฆธรรมปฏิรูป คำว่าสังฆธรรมปฏิรูปคือธรรมปลอม คำว่าปฏิรูป

๑. ผู้ได้อภิญญาหก

๒. ผู้บรรลุปฏิบัติสัมภิตาสี่

๓. สภาวะที่แปรปรวนแตกสลายเพราะปัจจัยต่างๆ อันขัดแย้ง, ร่างกาย และ ส่วนประกอบฝ่ายวัตถุพร้อมทั้งพฤติกรรมและคุณสมบัติของมัน, ส่วนที่เป็นร่างกับทั้งคุณและอาการ

๔. การเสวยอารมณ์

๕. เหตุเกิดแห่งทุกข์, สาเหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ ตัณหา ๓ คือ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา

ปฏิรูปแปลว่าปลดอม สัทธิธรรมปฏิรูป ปฏิมากร ปฏิมากรคือรูป
ปลดอมรูปปลดอมของพระพุทธเจ้า ธรรมปฏิรูปหรือสัทธิธรรมปฏิรูป คือธรรม
ปลดอมคำว่าธรรมปลดอมคือ ธรรมที่เดินไม่ถูกตามหลักของศีล สมาธิ ของ
ปัญญาบางครั้งเราได้ยินได้ฟัง จะเห็นว่าเขาพูดถึงเรื่องปัญญา ถ้าพูดถึงเรื่อง
สมณะ ไร้เสียเวลา เสียเวลา ตัดสมาธิของพระพุทธเจ้าออกแล้ว มันไม่ครบ
มันไม่ครบหนทางที่จะพาทำให้เข้าสู่มรรค สู่ผล อย่างแท้จริงได้

การที่เราดำริตามกิริยาอาการของจิต เหมือนกับเราไล่เน้นกิริยา
อาการของจิตที่มันออกมา จิตรู้รัก จิตโลกรู้โลก จิตโกรธรู้โกรธ แต่ไม่เคย
ย้อนมาดูที่จิต ว่าอะไรเป็นตัวผลักดันความโลภ อะไรเป็นตัวผลักดันความ
โกรธความหลง ไม่เคยย้อนมา ในเมื่อเราไม่เคยย้อนมา เราก็ไม่เห็น
ในเมื่อเราไม่เห็น เราก็ถูกสิ่งเหล่านี้บีบบังเราอยู่ทุกระยะตลอดเวลา
เหมือนกับ เราตามนับความโลภความโกรธที่ไหนจะสงบระงับลงไปได้
เพราะฉะนั้น ท่านจึงให้สงบระงับสิ่งเหล่านั้นเสียก่อน สงบระงับให้จิตหนึ่ง
อยู่กับที่เสียก่อน เป็นสมณะ เพื่อให้จิตดวงนั้นม่ีกำลัง トラบโดที่เรายังไม่
สงบระงับให้จิตแนบแน่นมั่นคงในภายในแล้ว จิตของเราจะไม่ม่ีกำลัง
ตามรู้ก็ตามรู้ไปเฉยๆ สู้อำนาจของตัณหาไม่ได้ ไปเห็นรูป รูปอ้อรูปไม่
เที่ยง รูปไม่เที่ยง รู้ว่ารูปไม่เที่ยงอยู่ แต่มันม่ีกำลังหยั่งลงไปให้เห็นว่าไม่
เที่ยง คืออะไร อนิจจัง^๑ ทุกขัง^๒ อนัตตา^๓ รู้ว่าอนิจจัง รู้ว่าทุกขัง รู้ว่าอนัตตา
แต่ไม่มีกำลังพอที่จะหยั่งไปถึงว่าอะไรคืออนิจจังอะไรคือทุกขัง อะไรคือ
อนัตตา ท่านจึงให้มาเสริมกำลังแห่งความสงบให้กับจิตของเราเสียก่อน
กำลังของจิตก็คือกำลังของสมาธิ

---

๑. ไม่เที่ยง

๒. เป็นทุกข์

๓. ไม่ใช่ตน

สมาธิของพระพุทธเจ้า เป็นสัมมาสมาธินั้น เป็นสมาธิที่ตั้งมั่น แนบแน่นมั่นคง ประกอบด้วยสติมา^๑ ประกอบด้วยสัมปชานา^๒ ประกอบด้วยอาตภาพิ^๓ นี่คือความเพียรที่ประคับประคอง สัมปชานา คือ รู้ตัวทุกระยะทุกเวลา แล้วก็มีสติประคับประคองอารมณ์ที่เรากำลังจดจ่อ กำหนดพิจารณา กำหนดรู้ กำหนดพิจารณา กำหนดละ กำหนดรู้ กำหนดพิจารณา กำหนดละ นี่ตามหลักแท้ๆ มันต้องเป็นอย่างนี้ ไม่งั้นเราจะก้าว ไปสู่สังฆธรรม สังฆธรรมโดยถูกต้องไม่ได้ สังฆธรรมโดยถูกต้องก็คือ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฎิเวธ^๔ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฎิเวธ ก็เหมือนกับที่ท่านอาจารย์อินทร์ ท่านปรารภถึงอาจารย์พระธรรมกถึกกับพระวินัยธร ลูกศิษย์คนหนึ่งไปหาอาจารย์ที่เป็นธรรมกถึก อาจารย์ธรรมกถึกสอนแต่เรื่องธรรมสอน สอน สอน ใ้ย นำ เป็อนนายเหลือเกิน มากมายเหลือเกิน จำไม่ไหว จำไม่ได้ เวลาไปหา อาจารย์ที่เป็นวินัยธร ผู้ทรงพระวินัย สอนแต่เรื่องข้อนั้นห้ามอย่างนั้น ข้อ นั้นห้ามอย่างนั้น ข้อนั้นห้ามอย่างนั้น ใ้ย ทำไมเราไม่ไหวแล้ว สติปัญญา เราทรงไม่ไหว ขอลาพระพุทธเจ้าว่าจะสึก ถ้ามากไปเธอไม่ต้องเอา เอา อย่างเดียวได้ไหม เอาใจ นี่คือการปฏิบัติแท้ๆ ต้องไม่ทึ่งใจ ย้อนมาที่ใจ พระองค์นั้นก็ทำตามพระพุทธเจ้าไม่นานก็ได้บรรลุธรรม แต่อย่าลืมน่าสาวก มี ๒ ประเภท ประเภทหนึ่ง ฟังธรรมจากใครก็บรรลุเป็นพระอรหันต์ ได้ อีก ประเภทหนึ่งเป็นพุทธเวไนย

คำว่าพุทธเวไนย ต้องฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าเท่านั้น จึงจะได้ บรรลุธรรม ฟังจากคนอื่นฟังเท่าไรก็ได้ เหมือนอย่างพระจุฬปันถกอย่างนี้ลอง มาฟังดูพระจุฬปันถกเป็นน้องชายของพระมหาปันถก พระจุฬปันถก พี่ชายสอนให้เรียนคาถา ๑ คาถา ถ้าจะมาตั้งเป็นแถว ได้แก่ ๒ แถว แค

๑. มีสติ

๒. มีสัมปชัญญะ

๓. มีความเพียร

๔. ผลอันพึงบรรลุด้วยการปฏิบัติ ได้แก่ มรรค ผล และนิพาน

นี่ตลอดพรรษา ๓ เดือน จำไม่ได้ พี่ชายก็เลยทรมาน พอออกพรรษา หมอชิวก^๑ นิมนต์พระพุทธเจ้าพร้อมพระสาวกไปฉันที่ชิวกัมพวัน ที่สวน หมอชิวกนั้นแหละ เมื่ออังกาส^๒ อาหารอะไรเสร็จเรียบร้อยหมดแล้ว อาหารพระสงฆ์สาวกจัดอาหารถวายอังกาส เสร็จเรียบร้อยหมดแล้ว ขอให้พระพุทธเจ้าอนุโมทนาให้พร ยังไม่หมดพระสงฆ์ยังอยู่ที่วัด ๑ องค์ ให้คนไปตาม พอไปตามที่ไหนได้เห็นมีพระเต็มวัด

พระจุฬินทกหลังจากพี่ชายไม่ให้นำฉันด้วย เสียใจจะออกไปสึก พอหมู่เพื่อนเข้ามาที่บ้านหมอชิวก พระจุฬินทกออกไปหลังวัด เหตุการณ์ อยู่ในเรตารัชายพระญาณของพระพุทธเจ้าหมด พระองค์ก็บันดาลไปขวาง เอาไว้ เธอจะไปไหน ไปสึกพระเจ้าข้า ทำไมหละ พี่ชายทำให้กระหม่อม ได้รับความอับอาย ไม่ให้ไปฉัน ไม่ให้ไปด้วย อ้าว มานี้เธอไม่ได้บวช อุทิศพี่ชายของเธอเนี่ยะ เธอบวชอุทิศเรา มาแล้วก็เนรมิตผ้าขาวให้ ให้เธอ บริกรรมอย่างนี้เนี่ยะ ทำงานอยู่ตรงเนี่ยะ ให้ฟังเรานะ ผ้าขาวผ่องที่ พระพุทธเจ้าเนรมิต ให้พระจุฬินทกบริกรรม มีอหนึ่งก็ถือผ้าขาวไว้ มีอหนึ่ง ก็บริกรรมบนผ้าขาว แล้วก็ลูบไป คลำไป ระโหระระณัง^๓ ระโหระระณัง บริกรรมไป บริกรรมไป ด้วยความเชื่อพระพุทธเจ้า และด้วย อุบายวิธีของพระพุทธเจ้า พระจุฬินทกเป็นประเภทพุทธเวไนย พอทำไปไม่นาน ลูบไป ลูบไป ระโหระระณัง ระโหระระณัง จิตก็เริ่มสงบ พอจิตเริ่มสงบ ผ้าขาวผ่องเริ่มหมองลงๆ ดำลงๆ เกิด ปัญญาเนี่ย ตัวเรานี้สกปรกมาก เมื่อก่อนนั้นผ้าขาวผ่อง ผ้าขาวผ่อง ด้วยเหตุที่เราเอามือไปลูบไปสัมผัส ลูบ ไปๆ ลูบไปๆ ผ้าเลยดำลง นี้ ได้ปฏิญญาสัญญา^๔

๑. แพทย์หลวงประจำราชสำนักกรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ และแพทย์หลวง ประจำพระองค์ของพระพุทธเจ้า

๒. ถวายอาหารพระ, เลี้ยงพระ

๓. ผ้าเช็ดธุลี

๔. ความกำหนดได้หมายรู้, ความจำได้หมายรู้

พระพุทธรูปเจ้าก็เนรมิตวิปัสสนาให้พิจารณา ปึงเดียวได้บรรลุ พร้อมด้วย
 วิชาพลิกจิตๆ จากคนๆ เดียว แปลงให้เป็นหนึ่งพันคนได้ บรรลุเป็นพระ
 อรหันต์ ปึงเดียว คุณสมบัติเหล่านั้นมาพร้อมเลย พอเวลาคนเข้าไปตามอ่าว
 เนรมิตพระเป็นพันองค์ ทั้งกวาดทั้งยื่น ทั้งเดินจงกรม ทำโน่น ทำนี่เต็มวัด
 เลย ใ้ ไม่ใช่พระหนึ่งองค์ พอกลับมากบอก พระเต็มวัดเลย ให้ไปเรียกหาพระ
 จูฬบัณฑิต ให้ไปใหม่ ไปเรียกชื่อจูฬบัณฑิต พอไปเรียกจูฬบัณฑิตมีแต่พระชื่อจูฬ
 บัณฑิตเต็มไปหมด กลับมาอีก อ่าวใครบอกชื่อจูฬบัณฑิตก็ไปจับมือของคนนั้น
 พอไปวาระที่สาม ไปจับมือ พอจับมือก็ รูปทั้งหลายเหล่านั้นหายหมด แน่ เลย
 ได้พระจูฬบัณฑิตไปฉันภัตตาหารที่บ้านหมอชิว

นี่คือประเภทพุทธเวไนย พี่ชายสอนเท่าไรก็จำไม่ได้ แต่เวลามันรู้
 นี่รู้แบบพลิกจิต เขาเรียกว่าวิชาพลิกจิต นี่ที่พระพุทธรูปเจ้าทำนรู้ เพราะ
 คนเรามันมีอุปนิสัยไม่เหมือนกัน อย่างพระจูฬบัณฑิตท่านมีอุปนิสัย
 ย้อนไปถึงอดีตชาติ ว่าท่านเคยเป็นพระราชา แล้วก็นั่งข้างทรงช้างเที่ยวดู
 เมือง เทียวไป ดูไปดูไป ดูไป ร้อน เหงื่อตกเลยเอาผ้าเช็ดหน้าซับเหงื่อ
 แดกเห็นผ้าดำดำนวลหมอง จิตได้รับความสงบ ได้รับความสลดใจเรียกว่าได้
 ปฏิญญาสัญญา แค่นั้นเอง กลายเป็นนิสัยกลายเป็นอุปนิสัย ติดมาจน
 วาระสุดท้ายได้เป็นพระอรหันต์ ชาติสุดท้ายนี้ได้เป็นพระอรหันต์ นี่
 ท่านพูดถึงลูกศิษย์มีคุณสมบัติแตกต่างกัน

อีกประเภทหนึ่งก็ จตุปฏิสัมภิทา^๑ ฐอรรถฐอรรถ ฐนินฺรุตตี^๒ ฐภาษา
 เข้าใจเรื่องอรรถ เข้าใจเรื่องธรรม เข้าใจเรื่องภาษา นินฺรุตติปฏิสัมภิทา^๓

๑. ปัญญาแตกฉาน, ปรีชาแจ้ง

๒. ภาษา คำบัญญัติ

๓. ปัญญาแตกฉานในนิรุกติ, ปรีชาแจ้งในภาษา, ฐศัพท์ ถ้อยคำบัญญัติ
 และ ภาษาต่างๆ เข้าใจใช้คำพูดชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจและเห็นตามได้

อันนี้เป็นคุณพิเศษ แต่ความบริสุทธิ์ในใจของพระสงฆ์สาวกเหล่านั้น
บริสุทธิ์เท่ากันเหมือนกันหมด พระพุทธเจ้าบริสุทธิ์หมดจดได้อย่างไร
พระสงฆ์เหล่านั้นบริสุทธิ์หมดจดอยู่อย่างนั้น พระพุทธเจ้าเอาโลก ความ
โลกความโกรธความหลงในหัวใจ ออกจากพระทัยหมดสิ้นเชิงได้อย่างไร
พระสงฆ์สาวกเหล่านั้น สามารถเอาออกหมดจดโดยสิ้นเชิงเหมือน
พระพุทธเจ้า เพราะฉะนั้นใบไม้ในกำมือของพระพุทธเจ้ากับใบไม้ในปาก จะ
แตกต่างกันกับหัวใจผู้ที่ท่านเข้าถึงธรรม ผู้ไม่เข้าใจต่างหาก เข้ายันนี้
พระพุทธเจ้าไม่ได้ตรัสไว้ ไม่ต้องเชื่อ ไม่ต้องฟังไม่ต้องถือ นับว่าเป็น
อุบายที่ชาญฉลาดมาก

เดี๋ยวนี้หนังสือธรรมจากพระโฆษฐ์ ขาดดิบขาดดีเป็นเทน้ำเทท่าที่วัด
มีคนซื้อไปให้ ๗ ชุด ๘ ชุด ๙ ชุด อันนี้เป็นผลงานของท่านพุทธทาส^๑ธรรมจาก
พระโฆษฐ์ที่ท่านแปลเอาเฉพาะที่พระพุทธเจ้าท่านทรงตรัสเอาไว้ โดยที่เอา
มารวบรวมเป็นพุทธประวัติจากพระโฆษฐ์ อริยสัจ ๔^๒จากพระโฆษฐ์ อันนี้มี
บันดั้นบันปลาย ปฏิกิจสมุปบาท^๓ จากพระโฆษฐ์ แล้วก็ขุมทรัพย์จากพระ
โฆษฐ์ที่ท่านพุทธทาส^๑ ท่านเอามาทำรวมเป็น ๕ เล่ม อันนี้ท่านทำไว้ดีแล้ว เป็น
ผลงานของท่าน ถ้าหากใครอยากจะศึกษาพุทธประวัติจากพระโฆษฐ์ก็เอา
หนังสือเหล่านี้ พุทธทาสท่านเผยแพร่มานานแล้ว ท่านแปลอักษรอะไรอะไร
ดิบดี ตามหลักไวยากรณ์อะไรครบถ้วนหมด แต่ที่จริงสิ่งเหล่านี้ก็คือ
พระสงฆ์สาวกที่ท่านทรงอรรถทรงธรรมนั้นแหละ มาพูดมาแจกแจงมาแสดง
กิริยา

๑. พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินทปัญโญ) หรือรู้จักในนาม พุทธทาสภิกขุ
วัดธารน้ำไหล (สวนโมกขพลาราม) จังหวัดสุราษฎร์ธานี
๒. ความจริงอันประเสริฐ, ความจริงของพระอริยะ, ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึง
กลายเป็นอริยะ
๓. การเกิดขึ้นพร้อมแห่งธรรมทั้งหลายเพราะอาศัยกัน, ธรรมที่อาศัยกัน
เกิดขึ้นพร้อม, การที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกันๆ จึงเกิดมีขึ้น

เราดูสิ ทำสังคายนา ครั้งที่ ๒ ก็ยังไม่มีการจดจารึก ดูเหมือนจะเป็นการทำสังคายนา ครั้งที่ ๓ หรือเปล่า ที่มีการจดจารึก ทำที่ไหน ทำสังคายนา ครั้งที่ ๓ ไม่ใช่ทำที่วัดอโศการามหรือ ที่เมืองปาฏลีบุตร ใครเคยไปอินเดีย ไปดูวัด ไปดูวัดอโศการาม อยู่ติดถนนเลยแหละ เราก็ลืมแล้วนะ ไม่ทราบครั้งไหนที่จดจารึก น่าจะเป็นครั้งที่ ๓ นะการจดจารึกก็คือการจดจารึกเป็นลายลักษณ์อักษรในสมัยนั้น เป็นภาษาบาลี เลยเป็นหลักศาสนา จดจารึกเป็นลายลักษณ์อักษร จดจารึกในหนังสือในโบราณ บางทีก็จดจารึกในศิลาจารึก นี่เป็นหลักเป็นต้นตอ เป็นที่มาอยู่อย่างนั้น แต่ที่เราควรจะเข้าใจก็คือ คุณธรรมอันบริสุทธิ์ของพระพุทธเจ้ามาได้อย่างไร มากับจิตของผู้ตั้งใจปฏิบัติจนเข้าถึงธรรมนั่นเอง จึงจะสามารถเอาธรรมอันบริสุทธิ์เหล่านั้นมาประกาศ มาแจกแจง แล้วก็สืบต่อมาจนถึงปัจจุบันมาจนถึงทุกวันนี้ ซึ่งมีพระอริยสาวก ทูกระดับ พระโสดา^๑ พระสกิทาคา^๒ พระอนาคา^๓ พระอรหันต์

พระอริยบุคคล^๔ เหล่านี้ ท่านทั้งหลายคิดว่าไม่มีหรือ คิดว่าหมดไปแล้วหรือ ยังมีอยู่ พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า ตราบไฉยังมีผู้ปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์ ๘ พระอรหันต์จะไม่สูญไปจากโลก พระพุทธเจ้าท่านทรงนิพพานไปแล้ว พระอานนท์ถามว่าใครจะเป็นองค์แทนของพระองค์ท่านบอกว่าพระธรรมวินัย เพราะพระธรรมวินัยเป็นแบบแผน เป็นแผนที่ เป็นแนวปฏิบัติ ที่พวกเราได้ยินได้ฟังแล้ว เราถือตามประพฤติตามปฏิบัติตาม แต่จะต้องปฏิบัติอย่างยิ่งยวด ธรรมะเหล่านั้นจึงจะบังเกิดขึ้นในหัวใจ ถ้าเราจะเทียบก็เหมือนกับอะไร ก็เหมือนกับเราต้องการไฟ

-
๑. ท่านผู้บรรลุโสดาปัตติผลแล้ว, พระผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผล
  ๒. ท่านผู้บรรลุสกิทาคามีผลแล้ว, ผู้กลับมาอีกครั้งเดียว
  ๓. ท่านผู้บรรลุอนาคามีผลแล้ว, ผู้ไม่เวียนกลับมาอีก
  ๔. บุคคลผู้ประเสริฐ

อันเกิดจากไม้ ท่านบอกว่าถ้าต้องการไฟ เอาไม้มาสีกันให้เกิดไฟโดยอุปมา
พระพุทธรูปเจ้าท่านทรงเอามาตรัส ซึ่งเป็นอุปมาที่เกิดขึ้นในพระทัยของ
พระองค์ ก่อนพระพุทธรูปเจ้าบรรลุนิพพานไม่กี่วัน มีอุปมาอยู่ ๔ ข้อ

อุปมาข้อแรก บุรุษมีกายยังไม่ออกจากกาม ถึงแม้ว่าจะปฏิบัติ
ธรรมอย่างยิ่งยวดเท่าไรก็ตาม ท่านว่าเหน็ดเหนื่อยเปล่า มีกายและใจยังไม่
ออกจากกาม ปฏิบัติธรรมอย่างยิ่งยวด ก็จะเหน็ดเหนื่อยเปล่าถ้าจะ
เปรียบก็เหมือนกับบุรุษต้องการไฟ เอาไม้สอดที่ขุมด้วยยาง และยังแช่อยู่ใน
น้ำ เอามาสีให้เกิดไฟ น้ำกับไฟมันเป็นปฏิปักษ์ต่อกันอยู่แล้ว เราสียังไงมัน
ถึงจะเกิด เกิดไม่ได้ ที่มีกายยังไม่ออกจากกาม ก็เหมือนกับเราอยู่บ้านอยู่
ช่องมีครอบครัว มีผู้มีเมียมีลูกคลุกคลีกันอยู่อย่างนั้นแหละ ท่านเรียกว่ามี
กายยังไม่ออกจากกาม แล้วก็มีจิตยังไม่ออกจากกาม ก็คือ จิตหมกมุ่นอยู่แต่
เรื่องของกาม กับลูกกับเมียกับเมีย กับอะไรกับอะไรสารพัด นี้เรียกว่ามีกาย
ยังไม่ออกจากกาม มีใจยังไม่ออกจากกาม ทำความเพียรอย่างยิ่งยวด แต่
ท่านไม่ปฏิเสธว่าการลงมือทำแต่ละครั้ง แต่ละครั้ง จะมีวิบาก^๑ มันจะมีผล
ปรากฏหลงเหลืออยู่ แต่ธรรมที่เป็นสังขธรรมส่วนละเอียดลึกเข้าไป ซึ่งเราจะ
เปรียบเสมือนเปลวไฟที่เราจะพึงได้ มันเกิดขึ้นยังไม่ได้ อาจจะเป็นเพราะไม้
ที่สดๆ ที่ขุมด้วยยางเราดูแบบไม่หยุด ฎไปเรื่อยๆ ฎไปเรื่อยๆ ยางเหล่านั้นมัน
ก็จะเริ่มเหือด เริ่มเหือดไป แต่โอกาสที่มันจะติดเป็นไฟยาก ท่านจึงว่าเหน็ด
เหนื่อยเปล่า แต่ไม่ได้ปฏิเสธว่าคุณสมบัติคือวิบาก กรรมเหล่านั้นจะไม่ติด
นิสัยของเรา มีกายยังไม่ออกจากกาม มีใจยังไม่ออกจากกาม บุรุษที่หนึ่ง
ทำความเพียรอย่างยิ่งยวด เหน็ดเหนื่อยเปล่า เหมือนบุรุษเอาไม้ขุมด้วยยาง
แช่อยู่ในน้ำ ไปถูให้เกิดไฟ เกิดได้ยาก

---

๑. ผลแห่งกรรมดีกรรมชั่วอันทำให้แต่ปางก่อน

บุรุษที่สอง ผู้มีกายออกจากกาม แล้ว แต่จิตยังไม่ออกจากกาม ยกตัวอย่างเห็นง่าย ๆ ก็เหมือนอย่าง พระณรวา แม่ชีเรา หรือแม่ด้าแม่ต่าง แม่ขาว ที่ไปอยู่วัดนี้ พยายามทำกายออกจากกาม ไม่คลุกคลีกับครอบครัวผิวเมียลูกเต้า ไปอยู่วัด แต่จิตคิดถึงแต่เรื่องกาม เหมือนอย่าง หลวงปู่มั่น ท่านเห็นหลวงตาองค์หนึ่งอยู่ที่ตีนเขาถ้าสาธิกานั่นแหละ คิดถึงแต่เรื่องกามตลอดทั้งคืน นั่นเขาเรียกว่าเอากายออกจากกามอยู่ แต่จิตยังไม่ออกจากกาม ในเมื่องานสำคัญมันอยู่ที่จิต เป้าประสงค์ที่จะทำให้เกิดธรรมก็คือจิต จิตคือสิ่งเดียวที่แสดงโลกนี้ให้ปรากฏกับเรา ถ้าเราไม่มีจิตเราก็เหมือนก้อนหินก้อนหนึ่ง เหมือนต้นเสาต้นหนึ่งเท่านั้นเอง เหมือนวัตถุที่ไม่มีวิญญาณ^๑ ครองอยู่ข้างๆ ตัวเราเท่านั้นเอง ผู้มีกายมีจิตยังไม่ออกจากกาม ทำความเพียรก็เหน็ดเหนื่อยเปล่า เพราะฉะนั้นผู้มีจิตยังไม่ออกจากกาม มันก็เข้าลักษณะกามสุขัลลิกานุโยคก็เหมือนนักบวช สมัยพระพุทธเจ้าท่านทรงออกบำเพ็ญนั่นแหละ บางอย่างเขาก็บำรุงบำเรอด้วยกาม ก็เหมือนกับว่าเอาไม้สดๆ ชุ่มด้วยยาง ไปถูให้เกิดไฟ ก็เป็นไปไต่ยาก เหน็ดเหนื่อยลำบากเปล่า แต่ท่านไม่ได้ปฏิเสธเรื่องวิบาก กรรมที่จะพึงติดเป็นนิสัยเป็นต้นคาน^๒

ทีนี้เรามีประเด็นมาแยกแยะว่า ผู้มีกายยังไม่ออกจากกามสามารถเอาจิตออกจากกามได้ไหม ท่านทั้งหลายลองพึงเหตุผลข้อนี้แล้วท่านจะเข้าใจ ผู้มีกายยังไม่ออกจากกาม ถ้าสามารถตั้งใจทำจิตให้ได้รับความสงบเมื่อจิตเริ่มสงบ จิตจะเริ่มออกจากกาม จิตจะเริ่มห่างจากกาม ไม่เช่นนั้นธรรมของพระพุทธเจ้าก็จะเป็นที่เสียเปรียบสำหรับ ผู้ครองเรือน เพราะฉะนั้นท่านจึงบัญญัติศีล ๕ ก็สามารถได้มรรคได้ผลได้นิพพาน^๓ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ สามารถทำมรรคทำผลทำนิพพานให้เกิดขึ้น ผู้มีกายยังไม่ออกจากกาม เหมือนเราอยู่บ้านอยู่ช่องแหละ

๑. ความรู้แจ้งอารมณ์

๒. อุปนิสัยที่มีมาแต่กำเนิด

๓. สภาวะที่สิ้นกิเลสและทุกข์ทั้งปวง, สภาวะที่ปราศจากตัณหา

แต่เราหาโอกาสภาวนาให้ใจได้รับความสงบ เราคิดถึงตรงนี้เราได้เปรียบ พวกเรายังไม่ได้ ออกบวช แม้แต่ท่านออกบวชไปแล้ว แต่จิตของท่านหมกมุ่นอยู่แต่เรื่องกาม ท่านก็คงไม่แตกต่างอะไรจากเรา ไม่ใช่เราเห็นแก่ตัว เรามาคิดเทียบเคียงอย่างนี้ เออ พวกเรามีโอกาสเราพยายามทำใจให้ออก จากกาม ทำยังไงทำใจให้ออกจากกาม ภาวนาให้ใจได้รับความสงบ ปกติ จิตของคนเรามันหมกมุ่นอยู่แต่เรื่องกาม คิดเรื่องรูป เรื่องเสียง เรื่องกลิ่น เรื่องรส เรื่องสัมผัส เรื่องราวสารพัดปัญหาที่จะพึงเกิดขึ้นในหัวใจ เรียกว่า อารมณ์^๑ ของกาม จิตของเราเริ่มสงบอารมณ์กามทั้งหลายเหล่านี้มันจะ ค่อยๆ สงบ ทีนี้เรากำหนดให้จิตสงบอย่างเดียวไม่ได้ต้องมีงานให้เขาทำ ครู บาบอาจารย์ท่านให้เราทำใจให้สงบ โดยการเอาคำว่าพุทโธมากำกับ มา บริกรรม

พุทโธ พุทโธ พุทโธ ถึยิบอย่างเดียวกันก็ได้ หลวงตา^๒ ท่านให้ว่า พุทโธกำกับด้วยลมหายใจเข้าหายใจออกก็ได้ เพื่อให้จิตไม่หมกมุ่นลุ่มคลื อยู่กับเรื่องของรูป ของเสียง ของกลิ่น ของรส สิ่งเหล่านั้นมาตกไปเป็น สัญญาอารมณ์ สิ่งที่เป็นรูปมโนภาพมันออกมาเป็นรูป สิ่งที่เป็นเสียงก็มีโน ภาพที่มันติดอยู่ที่ใจ เป็นเสียงข้างใน เป็นรูป เป็นเสียง เป็นกลิ่นเป็นรส เป็น สัมผัส เป็นเรื่องเป็นราวสารพัดที่มันอัดแน่นอยู่ในหัวใจการที่เราทำจิตให้ ได้รับความสงบสงัดจากกามเหล่านี้ ทำให้จิตของเราเป็นตัวของตัวเอง ทำให้จิต ของเราตั้งมั่นแนบแน่นมั่นคงยิ่งเพิ่มพูนทวีคุณไม่หยุดไม่หย่อน ทำให้จิตของ เรามีพลัง มีกำลัง มีกำลัง มีหรือไม่มีท่านลองทำให้เป็นเถอะ มีหรือไม่มี นอกจากมีกำลังแล้วมีฤทธิ์มีเดชมีปัญญา เราดูพระอรหันต์ ที่เป็นประเภท เจโตวิมุตติ^๓

---

๑. เครื่องยึดเหนี่ยว

๒. พระธรรมวิสุทธิมงคล (หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน) วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี

๓. ความหลุดพ้นแห่งจิตจากราคะ ด้วยกำลังแห่งสมาธิ

พระอรหันต์ประเภทเจโตวิมุตติ เท่านั้นที่ท่านได้วิชา ๓ อภิญญา ๖ ปฏิสัมภิกาญาณ^๑ อย่างนี้ ท่านเจริญสมาธิ อย่างแนบแน่นมั่นคง สมาธิเลยเป็นพลัง เป็นกำลัง ยังความอัศจรรย์ให้เกิดขึ้นในหัวใจของผู้ตั้งใจบำเพ็ญใครก็ตามทำแล้วคุณสมบัติจะไม่เหมือนกัน บางคนมีนิสัยสั่งสมอบรมมา มีฤทธิ์มีเดชมีอภิญญา เราไม่ต้องการก็เป็น ก็เหมือนอย่างพระจูฬปันถก บางคนอยากจะเป็นจะตายไป อยากตาทิพย์ อยากหูทิพย์อยากเห็นโน่นเห็นนี่ เห็นเทวดา เห็นเปรตสัตว์นรกอะไร แต่มันไม่มีโอกาสเห็น เนื่องจากว่าเราไม่มีนิสัยแต่เอาความอยากใส่เฉยๆ เท่านั้นเอง บางคนท่านมีนิสัยนี้ ไม่ต้องเรียกร่องสิ่งเหล่านี้ก็เป็น แต่ส่วนมากจะเป็นวิสัยพระโพธิสัตว์^๒ สิ่งเหล่านี้จะมากขึ้นๆ

เหมือนอย่างหลวงปู่มั่น หลวงปู่มั่นท่านมีนิสัยเป็นพระโพธิสัตว์นะ ซึ่งหลวงตา^๓ ท่านเปรียบเทียบว่า ถ้าทำศาลาเท่ากับว่ามุ่งหลังคาเสร็จแล้ว เป็นห้องเป็นทับเป็นพื้นเป็นอะไรยังไม่เสร็จเรียบร้อย แต่ท่านเห็นความยาวไกลของวิสุทธิสาร^๔ มีความทุกข์ไม่จบไม่สิ้น ก็เลยเออ เอาแค่พื้นทุกข์เถอะ พอเวลาท่านหย่อนมาแค่นี้ ท่านก็เลยไปได้ง่าย แต่คุณสมบัติเหล่านั้นยังมีอยู่ นี้คุณสมบัติของพระพุทธเจ้ามีสิ่งเหล่านี้ไว้ทำไม มีไว้เพื่อทรมานพวกมิถิภา^๕ ทรมานพวกดี้อูๆ เหมือนอย่างทรมานพระอุรุเวลกัสสปะนั้นแหละ ท่านจะทรมานเป็นร้อยๆ พันๆ อย่าง เพื่อให้อุรุเวลกัสสปะเห็นความสำคัญ ในขณะที่ทรมาน คือ แสดงฤทธิ์ แสดงเดช ให้เห็นให้ปรากฏ แต่ด้วยเหตุที่มีฉิภา^๕ นอกพระศาสนา ไปยึดมั่น

๑. ปัญญาแตกฉาน

๒. โภทิตานผู้ที่จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า

๓. พระธรรมวิสุทธิมงคล (หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน) วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี

๔. วงเวียน, การเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในโลก, องค์ประกอบที่หมุนเวียนต่อเนื่องกันของ ภวัจักร หรือสังสารจักร

๕. เห็นผิด ได้แก่ ความเห็นผิดจากคลองธรรมตามหลักกุศลกรรมบถ และ ความเห็นที่ไม่นำไปสู่ความพ้นทุกข์

ถือมันในทฤษฎี^๑ เหล่านั้น พระพุทธเจ้าแสดงให้ปรากฏเป็นที่ประจักษ์ใน หัวใจแต่ละครั้งแต่ละครั้ง มีความขมอยู่ ใ้อ ท่านมีฤทธิ์ท่านมีเดช แต่ผู้เรา ไม่ได้ เราเป็นพระอรหันต์ ทุกครั้งก็ว่าอย่างนี้ ทุกครั้งก็ว่าอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็พยายามตั้งญาณหยั่งรู้ไปที่จิต トラบใดที่เขายังแข็งกระด้าง อยู่ ถึงจะบอกสอนธรรมเด็ดๆ ไป เขาก็รับไม่ได้ ท่านก็ทรมานไปจนเขาอ่อนลง อ่อนลง อ่อนลง

วาระสุดท้ายที่จะได้ มีวันหนึ่งฝนตกหนักมาก เลยน้ำท่วม น้ำท่วม จนได้แจวเรือ สวากของกัศสปะ ใ้อย ไม่ใช่ น้ำพัดพาพระโคตมไปแล้วหรือพากันแจวเรือไปดู ก็เห็นน้ำมันแหวกเป็นช่องพระพุทธเจ้าของเราที่เดินจงกรม ขี่ฝุ่นฟุ้งขมอยู่ท่ามกลางน้ำ แต่น้ำนี้กลายเป็นกำแพงกันน้ำเอง ไม่สามารถ จะเป็ยกทางจงกรมที่พระพุทธเจ้าเดินจงกรมได้ เกิดอัศจรรย์ใ้อย มีฤทธิ์มาก มีฤทธิ์เดชมาก มีอานุภาพมากแต่ผู้เราไม่ได้ เราเป็นพระอรหันต์ พอมาถึง วาระตอนนี้แกล้งว่าเฉยๆ นะ เชื่อพระพุทธเจ้าเต็มร้อยแล้ว เรด้าท์ของ พระพุทธเจ้าจับเข้าไปที่ใจของอูรูเวลกัศสปะ พอเวลาขึ้นบกไปบ๊ีบ เพื่อที่จะ พาพระพุทธเจ้าไปเสวยไปฉันภัตตาหาร พระพุทธเจ้าก็ดูไปที่จิต เห็นเขาลง เต็มที่เต็มร้อยแล้ว พระองค์ก็ใส่เลยที่นี้กัศสปะเธอมีแต่ความสำคัญว่าตัวเอง เป็นพระอรหันต์ แต่ที่จริงข้อปฏิบัติเพื่อความเป็นพระอรหันต์เธอก็ยังไม่รู้จัก ใ้อย หัวเข่าอ่อนยวบกราบปลกๆ ขอบวชทันที นั้น นิสัยของพระศาสดามี ฤทธิ์มีเดช สำหรับทรมานพวกตั้อๆ อย่างนี้แหละ

๑. ความคิดเห็น ความเชื่อถือ ลัทธิ ทฤษฎี อุดมการณ์ต่างๆ ที่ยึดถือไว้โดย งามายหรือ โดยอาการเชิดชูว่าอย่างนี้เท่านั้นจริง อย่างอื่นเท็จทั้งสิ้น เป็น ต้น ทำให้ปิดตัวแคบ ไม่ยอมรับฟังใคร ตัดโอกาสที่จะเจริญปัญญา หรือ คิดเตลิดไปข้างเดียว ตลอดจน เป็นเหตุแห่งการเบียดเบียนบีบคั้นผู้อื่นที่ไม่ ถืออย่างตน ถือความคิดเห็นเป็นความจริง

มิจฉาภิภูสิมากมายมหาศาล ยิ่งสมัยพระองค์ทรงพระชนม์อยู่ ด้วยแล้ว ยุคสมัยของพระองค์ เราฟังดูแต่พวกครูทั้ง ๖ เอยพวก อเจลก^๑ เอย พวกสัตย์ชัย^๒ เอย พวกปริพาชก^๓ พวกอะไรต่ออะไรเต็มไปหมด ไปบอกไปสอน ต่างคนต่างก็มีลูกศิษย์เต็มไปหมด พระพุทธเจ้าทำอย่างไร เพราะฉะนั้นพระองค์จึงเล็งเห็นถ้าเราไปแห่รังแตน แห่รังตัวนี้ได้ เราจะได้ พระสงฆ์สาวกอย่างรวดเร็ว

พระพุทธเจ้าท่านให้ความสำคัญกับพระสงฆ์สาวก หลังจากมีพระอรหันต์ เกิดขึ้นในโลก ๖๑ องค์ รวมทั้งพระองค์ด้วยรวมเป็น ๖๑ องค์เสร็จ แล้วพระองค์ก็ส่งไปประกาศพระศาสนา เธอทั้งหลายจึงรีบไปไปอย่าช้า กันให้เป็นสอง ไปทางละองค์ ทางละองค์ รีบเอาธรรมะ เอาศีลสมาธิ เอา ปัญญา นี่แหละ ไปสอนเขา เอาน้ำเย็นๆ ไประงับ ไปดับไฟในหัวใจของเขา รีบไป รีบไป อย่าชักช้า แม้แต่เราเอง เราก็จะไปที่ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม แท้จริงอุรุเวลาเสนานิคมก็เป็นดินแดนที่พระองค์ได้ตรัสรู้ธรรมนั่นเอง ที่พุทธคยานั้นนะเป็นดินแดนที่พระองค์ได้ตรัสรู้ธรรม อุรุเวลาก็สสปะเขาก็ตั้งอาศรมอยู่แถวนั้น รวมทั้งพื้นที่นั้นยังมีบริษัทบริวารตั้งเป็นพัน พอไปทรมานที่ได้น้องคนที่สองมีบริวาร ๓๐๐ น้องคนที่สามมีบริวาร ๒๐๐ รวมเป็นหนึ่งพัน กับสามองค์ พระพุทธเจ้า

๑. คนไม่นุ่งผ้า, คนเปลือย, ชีเปลือย

๒. สัตย์ชัย เป็นชื่อของเจ้าลัทธิตี ชื่อว่า เวลัฏฐบุตร เพราะเป็นบุตรของเวลัฏฐ สัตย์ชัยเวลัฏฐ บุตรอาศัยอยู่ในกรุงราชคฤห์ พร้อมกับปริพาชกหมู่ใหญ่ รวมถึง อุปติสสะ(พระสารีบุตร) และโกณฑิยะ(พระโมคคัลลานะ) ซึ่งได้ชวนกันมาบวชในสำนักของสัตย์ชัยปริพาชก พร้อมกับมาณพ ๕๐๐ คน ต่อมาเมื่ออุปติสสะ(พระสารีบุตร) ได้พบพระอัสสชิ และ บรรลุโสดาบัน จึงได้มาชวนโกณฑิยะ(พระโมคคัลลานะ) และสัตย์ชัยปริพาชก ไปเฝ้า พระพุทธเจ้า แต่สัตย์ชัยปริพาชกปฏิเสธ และพยายามห้ามปราม เมื่อห้ามไม่สำเร็จ จึงคับแค้นใจจนระอึกเลือดเสียชีวิต

๓. ผู้ท่องเที่ยวไป, ผู้จาริกไป หมายถึงนักบวชหรือนักพรตผู้ถือการท่องเที่ยวจาริกไปใน ที่ต่างๆ ปริพาชกใช้เรียกนักบวชชาย หากเป็นนักบวชหญิงใช้ว่า ปริพาชิกา, ปริพาชก ปกติใช้เรียกนักบวชนอกพระพุทธศาสนาเท่านั้น เช่น สัตย์ชัย ปริพาชก สุปปียปริพาชก ไม่ใช่เรียกเรียกภิกษุในพระพุทธศาสนา

ไปทรมาน ทรมานพีเสรีจ น้องชายตามมาขอบวช พาบริษัทบริวารบวช
 น้องชายคนสุดท้ายสุดท้องตามมาเห็นขอบวช เสรีจแล้วพระองค์จึงทรงแสดงธรรม
 อาทิตตปริยายสูตร^๑ ที่คยาสี่สะ คือที่ต้นน้ำคยา เขาตั้งอาศรมอยู่ที่ริมฝั่ง
 แม่น้ำคยา พระพุทธเจ้าก็เลยพาสาวกทั้ง ๑,๐๐๓ องค์ไปแสดงธรรมอาทิตต
 ปริยายสูตร อาทิตตปริยายสูตร นี้แหละที่พ่อแม่ครูบาอาจารย์
 หลวงตา^๒ ท่านลงใจ ท่านพูดถึงความเปื้อน เปื้อนรูป เปื้อนเวทนา เปื้อนสัญญา
 เปื้อนสังขารเปื้อนวิญญานแล้วก็เปื้อใจ โดยที่ท่านเห็นว่าใน อนัตตลักขณสูตร^๓
 ท่านไม่ได้พูดถึงเปื้อใจ อย่างที่ท่านอาจารย์อินทร์ ท่านปรารภให้เรา
 ฟังไปแล้ว นั้นแหละ นี่พ่อแม่ครูอาจารย์ท่านกรุณาหมายป้ายทางไว้ให้เรา
 เราได้ยินได้ฟังเป็นข้อสังเกตเอาไว้

เนื้อหาของอาทิตตปริยายสูตร สูตรว่าด้วยความร้อน เทียบด้วยไฟ
 เพราะขงูิลเหล่านั้นมีลัทธินุชาไฟ พระพุทธองค์ทรงแสดงถึงหลัก
 ของปฏิจจุสมุปบาท เรื่องอายตนภายใน ๖^๔ มีตา หู เป็นต้น
 อายตนภายนอก ๖^๕ มีรูป เสียง เป็นต้น ทรงแสดงวิญญาน ๖ ผัสสะ ๖^๖
 เวทนา ๖ เพราะแต่ละอย่างเป็นของร้อน ร้อนเพราะไฟคือ ราคะ รากักกิ^๗

๑. พระสูตรว่าด้วยความรู้ร้อนของจิตใจ

๒. พระธรรมวิสุทธิมงคล (หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน) วัดป่าบ้านตาด
 จังหวัดอุดรธานี

๓. พระสูตรว่าด้วย ความไม่ใช่ตัวตนของ รูป เวทนา สัญญา หรือเรียกอีก
 ประการหนึ่ง ว่า อายตนะทั้ง ๖ อันได้แก่สัมผัสผัสทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย
 และใจ

๔. ที่เชื่อมต่อให้เกิดความรู้, แคนต่อแห่งความรู้ฝ่ายภายใน

๕. ที่เชื่อมต่อให้เกิดความรู้, แคนต่อแห่งความรู้ฝ่ายภายนอก

๖. ความกระทบ, ความประจวบกับแห่งอายตนะภายใน อายตนะภายนอก
 และ วิญญาน

๗. ไฟคือราคะ ได้แก่ความติดใจ กระสัน ออยากได้, ไฟแห่ง ความปรารถนา

โทสะ โทสัคคี^๑ โมะหะ โมหัคคี^๒ พระชฎิลพันกว่ารูปได้หย่อนกระแสจิตพิจารณาตามกระแสพระธรรมเทศนาจบลง จิตหลุดพ้นทั้งหมด เมื่อเห็นโทษของอายตนะ^๓ เหล่านี้แล้ว จิตก็เบื่อหน่ายคลายจาง จากเบื่อหน่ายคลายจาง จิตก็หลุดพ้นโดยประการทั้งปวง

นี่เราพูดถึงเรื่องอะไร เราพูดถึงธรรมชาติของพระพุทธรูปเจ้าที่สืบทอดกันมาถึงพวกเรานี้ ใครจะสามารถไปจำคำของพระพุทธรูปเจ้าทุกถ้อยคำ มาเขียนอย่างนั้นเป็นนั่น อย่างนี้เป็นนี้ เพียงแต่สมัยทำสังคายนา ครั้งที่ ๓ แล้วก็เอาความรู้ เอาธรรมที่บริสุทธิ์ในหัวใจคนนั้นว่าไง คนนั้นว่าไง พวกเราทรงกันมาอย่างไร อย่างลืมน่าผู้ที่เข้าถึงธรรมนั้นนะ ทุกอย่างเป็นธรรมไปหมด ท่านจะคิดเรื่องโลก ท่านจะคิดเรื่องโกรธ เรื่องหลง ก็คือดวงธรรมะดวงนั้นเป็นผู้ดำริ ท่านเกี่ยวข้องกับอะไร ท่านเกี่ยวข้องกับอะไร จิตของท่านเข้าถึงอะไร ยังไง เป็นอรรถ เป็นธรรมไปหมด เพราะฉะนั้นคำพูดของท่านเป็นสังขจะทั้งหมด เป็นอรรถ เป็นธรรมทั้งหมด ผู้ที่เข้าถึงธรรมแล้วแม้ท่านจะดูหนังสือพิมพ์ แม้ท่านจะพูดถึงเรื่องกาม แม้ท่านจะพูดถึงเรื่องหยาบคาย อะไรทั้งหลายทั้งปวงเป็นสังขจะเป็นความจริงทั้งหมดเพราะใจของท่านเข้าถึงความจริง ตรงกันข้ามกับพวกเรานี้ ใจยังจอมปลอมเราจะเอาสังขธรรมของพระพุทธรูปเจ้ามาพูด มันก็ยังเป็นของปลอม มันเป็นของจริงของพระพุทธรูปเจ้าของพระสงฆ์สาวก พระอริยสาวก แต่ยังเป็นของปลอมสำหรับเรา ยังเป็นของปลอมสำหรับเรา

เพราะฉะนั้นเราจะเอาอะไรมาเป็นประจักษ์พยานได้ เอาข้อปฏิบัตินี้แหละ มาทำ มาขัด มาสี มาถู เหมือนอย่างที่เขาคัดกรองไฟนั่นแหละ มีกายยังไม่ออกจากกาม มีจิตยังไม่ออกจากกาม ทำความเพียรด้วยเรี่ยวแรงเหน็ดเหนื่อยเปล่า เหมือนไม้ซุ่มด้วยยางแล้วก็แช่อยู่ในน้ำ

๑. ไฟคือโทสะ ได้แก่ความขัดเคือง ไม่พอใจ คิดประทุษร้าย, ไฟแห่งความเกลียดชัง

๒. ไฟคือโหมหะ ได้แก่ความหลง ไม่รู้ไม่เข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง, ไฟแห่งความหลง

๓. สิ่งที่เชื่อมต่อกันให้เกิดความรู้, แดนต่อหรือแดนเกิดแห่งความรู้

บุรุษต้องการไฟ เอาจามาทำให้เกิดไฟได้ยากชนิด ผู้มีกายออกจากกาม แล้วแต่จิตยังไม่ออกจากกาม ก็เหมือนไม้สดชุ่มด้วยยาง ถึงแม้จะอยู่บนบก ก็ไม่สามารถจะสีให้เกิดไฟได้ เพราะไม้ยังสดอยู่ แต่ถ้าหากเรายังไม่ออกจากกาม เรามีกายยังไม่ออกจากกาม เราเอาจิตออกจากกามได้ ด้วยการทำให้ใจให้สงบ ใจของเราเริ่มสงบ ใจของเราก็จะเริ่มออกจากกามนี้ เราไม่เสียเปรียบแล้วตอนนี้ พวกเราสามารถเอาจิตของเราให้ออกจากกามได้ ทำให้ห่างจากกามได้ ทำให้กามไม่กำเรบในหัวใจได้ เหมือนกับ บุรุษที่ ๒ บุรุษที่ ๓ เหมือนคนที่จะทำไม้ให้เกิดไฟ สีให้เกิดไฟ เอาไม้แห้ง อยู่บนบก และมาสีกันให้เกิดไฟ มาตั้งมาเสียดมาสีกันอย่างถูกต้องตามวิธี แต่สีไป สีไป สีไป แล้วก็หยุด สีไป สีไป สีไป แล้วก็หยุด ไฟธรรมชาติแบบนี้มันเกิดจากการเสียดสี พอสีไปสีไปสักหน่อยหนึ่งเหนื่อยแล้วก็หยุด เหมือนพวกเราเรียนรู้อริยมรรคมีองค์แปด นั้นแหละ ครบถ้วนหมดทุกอย่าง แต่ก็ทำหยุด ทำแล้วก็หยุด ทำทำทำเหนื่อยเหนื่อย แล้วก็หยุด ทำทำทำเหนื่อยเหนื่อยแล้วก็หยุด ถ้าเราจะเทียบกับสีไม้ให้เกิดไฟ พอสีไปสีไปสีไป ยังไม่มีไฟปรากฏเลยเราก็หยุด ในระหว่างที่เราหยุดไฟอยู่เท่าเดิมไหม อยู่เท่าเดิมไหม ความร้อนที่เกิดขึ้นอยู่เท่าเดิมไหม ก็จะเริ่มเย็นเข้าไปอีกแล้ว คิดได้ก็ถุกอีกแล้ว เริ่มร้อนอีก หยุดอีก เริ่มร้อนอีกหยุดอีก นี้ บุรุษเช่นนี้สามารถทำไฟให้ใช้ได้ใช้ใหม่ ไม่สามารถจะทำได้ใช้เหมือนบุคคลปรารถนาระถูกต้องตามหลักอริยมรรคมีองค์แปด แต่ก็มี ความพากความเพียรไม่พอ ปรารถนาคความเพียรไม่ต่อเนื่อง เราดูข้อนี้เป็นอุปมา เอ๊ะ เราหรือเปล่า เราดูข้อนี้ฟังข้อนี้เป็นอุปมา เราหรือเปล่า ทำไมเราจึงไม่ไปหันมาหลัง เราหรือเปล่า เราเป็นฆราวาสเราสามารถเอาใจออกจากกามได้ ด้วยการภาวนาให้ใจได้รับความสงบ

ครูบาอาจารย์ยุคสมัยทุกวันนี้แหละ ครูบาอาจารย์บางองค์ท่านเป็นพระโสดาบัน ตั้งแต่เป็นผ้าขาวอยู่ก็มี พวกเราคงจะเคยได้ยินได้ฟัง ถ้าหากใครไม่รู้จักไปหาถามๆ กันดู เพราะหลวงตา^๑ ท่านพูดเอาไว้

---

๑. พระธรรมวิสุทธิมงคล (หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน) วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี

ท่านเป็นฆราวาสอยู่นั้นแหละท่านจะบวช ท่านได้เป็นพระโสดาบัน ตั้งแต่ยังเป็นผ้าขาวอยู่ เพราะอะไร ก็เพราะท่านเอาใจออกจากกามได้ เอาใจออกจากกามได้ ถึงแม้จะไม่ได้ถือเพศเป็นบรรพชิตก็ตาม ท่านสามารถเดินมรรคเดิมผล ให้เข้าสู่มรรคผลได้ อย่างน้อยๆ ก็เป็นพระโสดาบัน จิตเข้าถึงกระแสธรรมแล้ว จิตเข้าถึงกระแสธรรมเหมือนกับเราได้ โดดลงไปสู่กระแสแล้ว กระแสน้ำเจ้าพระยาแหละ จะไหลไปเรื่อย ไหลไปเรื่อย ไหลไปเรื่อย กว่าที่จะถึงมหาสมุทร ไหลไปเรื่อยไม่ไปไหน ไม่ไปไหนแน่ๆ กระแสน้ำของแม่น้ำเจ้าพระยาไหลไปเรื่อย ไหลไปเรื่อย ไหลลงมหาสมุทร แม่น้ำใดก็ตามที่อยู่ใกล้ฝั่งทะเล ไหลลงมหาสมุทร ทั้งนั้น เวลาลงไปถึงมหาสมุทรไม่สำคัญว่าน้ำสายโน้น น้ำสายนี้ น้ำสายไหนทั้งนั้น กลายเป็นธรรมเหมือนกันหมด ครูบาอาจารย์ ท่านพูดเปรียบเทียบ บุคคลที่ ๓ บุคคลที่ ๔ คือบุคคลต้องการไฟ เอาไม้แห้งแล้วก็เอามาทำอย่างถูกต้อง ตามวิธีที่จะเกิดไฟ ญไปอย่างสม่ำเสมอ แล้วก็ถูกไฟเข้าไปเรื่อย ทำความเพียรต่อเนื่อง ทำความเพียรหนักหนาเข้าไปเรื่อย หนักหนาเข้าไปเรื่อย หนักหนาเข้าไปเรื่อย พอยิ่งซัดสีเข้าไปเท่าไรความร้อนก็ยิ่งสั่งสมเข้าไป สั่งสมเข้าไป สั่งสมเข้าไป สั่งสมเข้าไปจนสามารถทำให้ไม่ตรงนั้นเป็นเขม่าดำๆ ขึ้นมานั้นแน่ สัญลักษณ์บอก สัญลักษณ์บอกไฟจะเกิดแล้ว เป็นถ่านดำๆ ขึ้นมาเป็นควันขึ้นมา เป็นถ่านแดงๆ ขึ้นมา เขาปากเป่าฟูได้เปลวไฟ ได้ไฟใช้

เรามาคิดดูว่าก่อนที่จะได้เปลวไฟขึ้นนี้ ถ้าเกิดเราหยุดจะเป็นไป ความร้อนนั้นก็หมดไปอีกแล้ว ที่ครูบาอาจารย์ท่านบอกว่า เหลือเดนตาย เหลือเดนตาย เหลือเดนตายตรงนี้แหละ คว่าหลุด คว่าหลุด คว่าหลุด ไม่ตายให้ได้ ไม่ได้ให้ตาย เดนตายตรงนี้แหละ หมายความว่าควันออกแล้ว ถ่านแดงๆ ออกแล้ว ปากเป่าเข้าไป ฟูได้ไฟใช้ อันนี้คือเกณฑ์ของการทำความเพียร เราฟังเกณฑ์นี้แล้วเรามาเทียบกับเรา เราเป็นบุคคลประเภทที่ ๑ หรือเปล่า เหมือนไม้สดชุ่มด้วยยาง และแช่อยู่ในน้ำอีก

มีกายยังไม่ออกจากกาม มีใจยังไม่ออกจากกาม หรือเราเป็นเหมือน บุคคลประเภท ๒ กายออกจากกามแล้ว แต่ใจยังไม่ออกจากกาม อันนี้ ฆราวาสเราสามารถเอาเปรียบได้ พยายามทำใจให้ได้รับความสงบ เราอยู่ บ้านครองเรือนนี้แหละ สามารถทำใจให้ได้รับความสงบ เอาใจออกจากกาม ได้ แล้วก็ทำความเพียร ทำได้มรรค ได้ผล คือ ๕ ท่านถือว่าสามารถทำ มรรคทำผล ให้เกิดขึ้น ไม่ห้ามนิพพาน แต่ถ้าหากศีล ข้อใดข้อหนึ่งขาดไป พร่องไป ข้อตัวนั้นจะเป็นตัวรั้ง ดึงเราลงต่ำแล้ว แทนที่เราจะได้เกรดเต็มที ก็ ไม่เต็มที ดึงอยู่ แต่ถ้าศีล ๕ บริสุทธิ์หมดจดโดยสิ้นเชิง ต้องประกอบด้วย สมานิตยด้วย ปัญญาด้วย ก็เหมือนอย่างบางท่านสอนว่า แค่ว่าศีล ให้บริสุทธิ์ เท่านั้นเป็นพระโสดาบัน^๑ แล้ว ท่านว่านะ แค่ว่าศีลให้บริสุทธิ์ คือ ๕ ให้บริสุทธิ์ นั้น เป็นแค่องค์ประกอบองค์หนึ่งเท่านั้นเอง องค์ประกอบอื่นๆ มีมากมาย เยอะแยะไป ท่านไม่เอามาพูด แต่ก็ดีเหมือนกัน เป็นเหตุให้พุทธบริษัทของเรา ได้กำลังใจ อ้อ คือ ๕ มีศีล ๕ เราก็คือพระโสดาบันได้ เราไปถือศีล ๕ เสร็จครัดแล้ว อย่าไปสำคัญตนว่าเป็นพระโสดาบันก็แล้วกันล่ะ ระวังให้ดี ยังมีองค์ประกอบอื่นอีกเยอะแยะ สมานิตยแนบแน่นมั่นคงหรือยัง เป็นอธิจิต หรือยัง ปัญญาที่จะเดินให้เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เดินแล้วยัง ถ้ายังไม่ เดินไหนเลยแค่อือศีล ๕ จะได้เป็นพระโสดาบันยังไปไม่ได้

พระโสดาบันท่านเห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ชั้นหนึ่งระดับหนึ่ง ของท่าน จนสามารถละหรือทำให้เบาจากสักกายทิฏฐิ^๒ ได้ สำคัญว่าตัวเอง เป็นกาย กายเป็นตน ตนเป็นกาย กายมีในตน ตนมีในกาย สามารถละ หรือทำให้เบาจากความเห็นอันนี้ได้ เห็นสักแต่ว่าเป็นสภาวะธรรมอย่างใด อย่างหนึ่งเกิดขึ้น สักแต่ว่าเห็นเป็นธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ รู้จัก

๑. ท่านผู้บรรลุโสดาปัตติผล, ผู้แรกถึงกระแสอันนำไปสู่พระนิพพานแน่ต่อ การตรัสรู้ข้าง

๒. ความเห็นว่าเป็นตัวของตน เช่น เห็นรูป เห็นเวทนา เห็นวิญญาณ เป็น ตน เป็นต้น

ชัดเจนในหัวใจของตนเอง ที่ท่านเรียกว่าสักกายทิฏฐิ ละสักกายทิฏฐิ เดียวนี้พวกเราไม่น่ายากลำบากกับการละสักกายทิฏฐิ เพราะอะไร เพราะความสำคัญมันหมายความว่าเราหลง ทำให้เราเพลิน ทำให้เราเข้าใจ สิ่งก็ตามมาก็คือ ทิฐิ มานะ^๑ ยึดถือด้วยมานะ^๒ อัตตา^๓ ตัวตนมันก็โผล่ขึ้นมา โอกาสที่จะเห็นอนัตตา มันจะเห็นได้อย่างไร พระพุทธเจ้าท่านทรงตั้งปรัชญานี้ขึ้นมาในยุคนั้นสมัยนั้น มันเป็นปรัชญาที่แหลมคมโด่งดังทิ่มแทงไปในหัวใจของพวกศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพราหมณ์เขาบัญญัติว่า พระนิพพานเป็นอัตตา พวกพราหมณ์นะ อัตตาอัตตมัน พึงคำว่าอัตตมัน อัตตมัน แล้วก็ทำจิตให้ได้รับความสงบ พอสงบแล้วตายไปพร้อมกับองค์ประกอบคือความสงบ จะได้ไปเกิดรวมกันกับพระพรหม ที่เรียกว่าปรมาตมัน^๔ ปรมาตมัน ปรมาตมัน พูดถึงแต่ความสงบแค่นั้นเอง นามธรรมเป็นส่วนของกิเลส^๕ ท่านไม่ได้พูดถึง แต่ท่านพูดถึงความสงบอยู่แค่นั้น พวกศาสนาพราหมณ์พวกนี้เขาเล่นความสงบมาก ก็เหมือนอย่างอุทกดาบส อาฬารดาบส ยุคนั้นสมัยนั้นฤาษีชีไพรเขามีความสงบสามารถได้ทั้งรูปสมบัติ^๖ สามารถได้ทั้งรูปสมบัติ^๖ แต่ก็ตีบตันอยู่ในนั่นสิ่งเหล่านี้ยังจมปลักอยู่ในหกลีบกว่าทิฐิ ที่พระพุทธเจ้าท่านทรงตรัสเอาไว้ไม่สามารถจะแหวกออกไปจากกองข่ายของกิเลสค้นหาอาสวะไปได้เนืองจากไม่เห็นอนิจจังไม่เห็นทุกขังไม่เห็นอนัตตา อย่างแจ่มแจ้งชัดเจนนั่นเอง

ศาสดาบางศาสดาสมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ มีศาสดาบางศาสดาท่านสอนถึงเรื่อง อนิจจัง ทุกขัง แต่อนัตตา ตีบตัน

๑. ความถือตัว, ความสำคัญตนเป็นอย่างนั้นอย่างนี้

๒. ตน

๓. อาตมันสูงสุด เป็นต้นกำเนิดและที่รวมของทุกสิ่งทุกอย่างในจักรวาล ตามความเชื่อของศาสนาฮินดู

๔. สภาพที่ทำให้จิตเศร้าหมอง

๕. การเข้าถึงสมบัติ คือคุณวิเศษเป็นที่อันบุคคลเข้าถึง, การบรรลุขั้นสูงในขั้นรูปฌาน

๖. การเข้าถึงสมบัติ คือคุณวิเศษเป็นที่อันบุคคลเข้าถึง, การบรรลุขั้นสูงในขั้นอรุฌาน

สอนไม่ได้ อนัตตาตีบตันสอนไม่ได้ พระพุทธเจ้าท่านมาสอนอนิจจัง
 ทุกขัง อนัตตา สังขารอนิจจา^๑ สังขาราทุกขา^๒ สังขารอนัตตา^๓ สังขาร
 ทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เราดูไปที่สังขาร คือสิ่งปรุงสิ่ง
 ประกอบ สิ่งปรุงสิ่งประกอบท่านเรียกว่าสังขาร สังขารรูปประกอบกับสังขาร
 นามเป็นเจา นี่เป็นเจานั่งอยู่นี่ เป็นสังขารรูปกับสังขารนามประกอบกัน
 สังขารรูปก็มีอีกอย่างหนึ่งประกอบเป็นสังขารรูป ที่เรียกว่ากายในกาย
 สังขารนามก็คือสิ่งที่เป็นอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับใจ เกี่ยวกับผู้รู้เช่นอย่าง
 เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ท่านก็ถือว่าเป็นสังขาร ก็สิ่งเหล่านี้เป็น
 ผลิตผลของกิเลส เป็นเครื่องมือของกิเลส เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ
 เป็นเครื่องมือของกิเลส

ผู้รู้ของเราเบื้องต้นไม่ปรากฏ ทราบได้แต่ว่าผู้รู้เกิดขึ้นมาแล้วเอา
 ความไม่รู้ตามมาด้วย ด้วยเหตุที่เราไม่รู้รอบขอบชิด ไม่ได้ฝึกปรือไม่ได้สนใจ
 ที่จะมาขย้อนมาดูต้นตอของตัวเอง เลยมีความหลงไปเรื่อย หลงไปเรื่อย ที่
 ท่านเรียกว่านำความโลภมาให้ นำความโกรธมาให้ นำความอิจฉาริษยา
 พยาบาทมาให้ คือจิตที่ยังไม่ได้ขย้อนมาชำระมาขัดเกลาซักฟอกตัวเอง มีผู้รู้
 มาพร้อมกับสังขารเหล่านี้ ที่ท่านเรียกว่าจิตมีสังขาร จิตตสังขาร^๔ จิตของ
 พระอริยเจ้า จิตของพระอรหันต์ ไม่มีสังขาร เข้าไปเกี่ยวข้อง ท่านเรียกว่าวิ
 สังขาร วิสังขาร เป็นหนึ่งเดียวที่ครูบาอาจารย์ท่านพูดเอาไว้ เป็นหนึ่งเดียว
 ไม่เกี่ยวกับสิ่งใด เวลาอภิปภา^๕ ดับไปแล้วจิตที่บริสุทธิ์ของท่านหมดตัณหา
 หมดอุปาทาน หมดภพ^๖ หมดชาติ^๗

๑. สังขารไม่เที่ยง

๒. สังขารเป็นทุกข์

๓. สังขารไม่ใช่ตน

๔. สภาพที่ปรุงแต่งใจ ได้แก่ สัญญา และเวทนา

๕. ลักษณะความเป็นตัวตนหรือบุคคล

๖. ภาวะชีวิตของสัตว์, โลกเป็นที่อยู่ของสัตว์

๗. ความเกิด ได้แก่ ความปรากฏแห่งขั้นนี้ทั้งหลาย การได้อายตนะ

อยู่แล้ว ดำรงตนบริสุทธิ์อยู่อย่างนั้น ไม่มีกาลเวลาเข้าไปเกี่ยวข้อง ไม่มีสถานที่เข้าไปเกี่ยวข้อง ดำรงตนอยู่อย่างนั้นตลอดอนันตกาล คำว่าอนันตกาลก็คือไม่มีขอบเขตจำกัด แสดงว่าผู้รู้ที่บริสุทธิ์ไม่หมดไปจากโลกนะ ยังมีอยู่ในโลก เพราะธาตุ^๑ ของเรานั้นเอาของที่มีอยู่ดั้งเดิมในโลกเอามาเกิดธาตุ^๑ของเราทุกคน เอาของที่มีอยู่ในโลกมาเกิด ไม่ใช่เอาของไม่มีมาเกิด ของไม่มีแต่ไหนแต่ไรมา ย่อมไม่มีอะไรสืบทอดมาต่อเนื่อง เอาของที่มีอยู่ในโลกมาเกิด อรูปธรรม^๒ สิ่งที่เป็นธาตุ^๑

สิ่งที่เป็นรูปธรรมก็เอาสิ่งที่มีอยู่ดั้งเดิมในโลกมาเกิด พระพุทธเจ้าท่านทรงตรัสว่า ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ นี่คือวงจรกระแสการเกิด เป็นมนุษย์เป็นสัตว์ มีอยู่อย่างนี้เป็นอยู่อย่างนี้ แต่ด้วยเหตุที่มีน้ำนำเข็ดหลาบ ตอนที่ว่าเวลาเกิดขึ้นมาแล้ว มีความทุกข์มาครอบงำ เดี่ยวดีใจ เดี่ยวเสียใจ เดี่ยววิโยค เดี่ยวพลัดพราก เดี่ยวได้มา เดี่ยวเสียไป เดี่ยวคนใส่ร้าย อย่างนั้นใส่ร้ายอย่างนี้ เดี่ยวเจ็บไข้ได้ป่วย เดี่ยวอย่างโน้นอย่างนี้ เดี่ยวตาย ที่เรียกว่าเกิดแก่เจ็บตาย เกิดแก่เจ็บตาย จึงเป็นภาวะที่มนุษย์ทั้งหลาย นำเข็ดนำหลาบ จึงเป็นเหตุให้ต้องมีพระศาสดาเกิดขึ้นมาเพื่อค้นคว้าเพื่อหาช่องทาง เหมือนอย่างพระพุทธเจ้าท่านทำความเข้าใจว่าอะไรเป็นเหตุให้เกิดแก่เจ็บตายกันแน่ ท่านเลยออกศึกษา ค้นคว้า เพื่อหาสิ่งเหล่านี้แหละ

พระพุทธเจ้าท่านออกบวชเพื่ออะไร เพราะอะไร เพราะฉะนั้นจึงบันดาลให้เห็นเทวทูต^๓ เห็นใหม่ เห็นคนแก่ เห็นคนเจ็บ เห็นคนตาย และเห็นสมณะนั้นคือช่องทางที่จะพึงออก ด้วยเหตุที่มีวิสัยของผู้เช่นนี้

๑. สภาวะที่รู้แจ้งอารมณ์ ได้วิญญูญาณธาตุ ๖ คือ จักขุวิญญูญาณธาตุ โสต~ ฆาน~ ชิวหา~ กาย~ มโนวิญญูญาณธาตุ
๒. สภาวะมิใช่รูป, สิ่งที่ไม่มีรูป, ได้แก่นามขันธ์ ๔ และนิพพาน
๓. ทูตของยมเทพ, สิ่งที่เป็นสัญญาณเตือนใจให้ระลึกถึงคติธรรมดาของชีวิตอันมีความตายเป็นที่สุด

และด้วยเหตุที่มีเรียวแรงที่สร้างสมอบรมบุญญาบารมี ๔ อสงไขย แสน
 มหาภักปี ๘ อสงไขย แสนมหาภักปี ๑๖ อสงไขย แสนมหาภักปี จึงเกิด
 ขึ้นมีขึ้นเพื่อปรารถนาเป็นมหาสัตว์ พระมหาสัตว์สามารถมารื้อมาฟื้นสัตว์
 ทั้งหลายให้ พ้นไปจากวัฏสงสาร เกิดแก่เจ็บตาย เกิดแก่เจ็บตาย
 ตราบใดที่เรายังหลงอยู่กับการเกิดการแก่การเจ็บการตาย ไม่เห็นโทษใน
 การเกิด ในการแก่ ในการเจ็บ ในการตาย เราจึงคลุกคลีหมกมุ่นกับสิ่ง
 เหล่านี้ ไม่เคยสนใจ ไม่เคยรู้เนื้อรู้ตัว ยินดีแล้วก็พอใจอยู่อย่างนั้น สุขบ้าง
 ทุกข์บ้าง ทุกข์บ้างสุขบ้าง สุขบ้างทุกข์บ้าง ทุกข์บ้างสุขบ้าง สุขๆ ดิบๆ อยู่
 อย่างนี้ชาติไหนเราก็จะดำรงตนอยู่อย่างนี้ แต่ถ้าหากเราเซ็ดหลาบในการ
 เกิด ในการแก่ ในการเจ็บ ในการตาย เหมือนพระบารมีของพระพุทธเจ้าที่
 ท่านถึงแล้ว ท่านเห็น ไฉ่ เห็นคนแก่ ไฉ่เราก็ต้องแก่ เห็นคนเจ็บ ไฉ่เราก็ต้อง
 เจ็บ เห็นคนตาย ไฉ่เราก็ต้องตาย สมณะนี้แหละเป็นช่องทางที่เราจะ
 ออกไปหาความสงบวิเวก ได้สติได้ปัญญา พิจารณาให้เห็นสังขาร
 เหล่านี้ได้ เป็นเหตุให้พระองค์ตั้งประเด็นว่า อะไรเป็นเหตุให้เกิด ให้แก่ ให้
 เจ็บ ให้ตายกันแน่ จนเป็นเหตุให้พระองค์บรรลุธรรมในวันเพ็ญเดือนหก
 นั้นเอง บุญญาบารมีเต็มเปี่ยมแล้ว

พวกเราทั้งหลายโชคดีมากเกิดในภพปีที่ท่านเรียกว่าภพภักปี ภพ
 ภักปีมีพระพุทธเจ้าถึง ๕ พระองค์ ภักปีบางภักปีไม่มีพระพุทธเจ้าไปอุบัตินะ
 ภักปีบางภักปีมีพระพุทธเจ้าไปอุบัติ ๑ องค์, ๒ องค์, ๓ องค์ แต่ภักปีนี้มี
 พระพุทธเจ้ามาอุบัติถึง ๕ พระองค์ พระกกุสันโธ ท่านก็ล่วงไปแล้ว พวก
 เราไปอยู่กันที่ไหน พระโกนาคมนโนท่านก็ล่วงไปแล้ว พระกัสสป
 พระพุทธเจ้าก็ล่วงไปแล้ว เราไปอยู่ที่ไหน พระโคตโม ใหม่ๆ ที่เรารู้อยู่ ถ้า
 เรายังไม่ตื่นเนื้อตื่นตัว มีพ่อแม่ครูอาจารย์ตามจีตามด้อนให้พวกเราตื่นเนื้อ
 ตื่นตัว ถ้าหากยังไม่ตื่นเนื้อตื่นตัวแล้ว อย่าหวังเลยว่าเราจะไปได้กับ
 ขบวนของพระศรีอริยเมตไตรย ผู้ที่จะไปกับ

พระศรีอริยเมตไตรยนั้น คือผู้ที่พยายามจะสอบให้ผ่าน พระกกุสันโธ เราก็ยังผ่านไม่ได้ พยายามสอบให้ผ่านตั้งแต่พระกัสสปไป พระโคตโม ก็ไปยังไม่ได้ พอมาถึงพระศรีอริยเมตไตรย ขบวนการสุดท้ายที่พระองค์จะตามมาเก็บพวกเราไปได้อย่างแน่นอน คนในยุคนี้เป็นคนที่มีบุญ บุญนี้ ต้องสั่งสมนะถึงจะเกิดขึ้น ถึงจะมีขึ้น อย่าประมาทเกี่ยวกับเรื่องบุญ เพราะบุญเท่านั้นแหละที่จะเป็นเหตุเป็นปัจจัย เป็นผล เป็นกำลังให้กับเรา พอที่จะล้มตาอ้าปาก พอที่จะทำจิตให้ได้รับความสงบ พอที่จะทำจิตให้เกิดปัญญา เห็นโทษเห็นภัยในวัฏสงสาร เพื่อที่จะก้าวให้พ้นไปได้ นี่เราพูดถึงอะไรมากมายเยอะเยอะ เราพูดถึงปฐมสังคยานา ครั้งที่ ๑, ครั้งที่ ๒, ครั้งที่ ๓, ครั้งที่ ๔, ครั้งที่ ๕, ครั้งที่ ๖ มี แต่หลังจากมีการจดจารึกขึ้นมาแล้ว

เพราะฉะนั้นเราศึกษาพระพุทธศาสนา บางทีพุทธบริษัทเรา ขาดการฝึกฝนอบรม ขาดการได้ยินได้ฟังด้วย บางทีอยู่ใกล้วัดป่าครูบาอาจารย์ แท้ๆ บางคนก็ไม่เคยสนใจ แม้แต่คำว่าพุทโธ พุทโธ ย้อนมาดูใจตัวเองก็ไม่เคยสนใจ คนเช่นนี้เราถือว่าเขาไม่มีโอกาสที่จะพบ พระศรีอริยเมตไตรยเลย เพราะยุคนี้เป็นยุคของคนที่มีบุญมาเกิด ถ้าหากเราปรารถนาตั้งใจอย่างยิ่งยวด เราไปยังไม่ได้ ยุคสมัยของพระองค์นั้นแหละจะมาเก็บตักพวกเรา ตักจากพระกกุสันโธ พระโคตโม พระกัสสปไป พระโคตโม พระศรีอริยเมตไตรยมาเก็บพวกเราไปเรียบไม่ต้องสงสัย ไม่ต้องตั้งความปรารถนา ถ้าท่านมีเกรด มีดีกรีพอ ท่านพบแน่นอน ใครมีโอกาสได้ฟังธรรมะสมัยพระองค์มาอุบัติคนนั้นมีโอกาสที่จะได้บรรลุอุริยธรรม เพราะเป็นคนดี เป็นคนตั้งใจฝึกฝนอบรม เห็นโทษเห็นภัยในวัฏสงสาร นี้ พวกเราควรจะสนใจในเรื่องคำบอกคำสอน ควรจะสนใจเรื่องศีล ศีลของตนเองศีล ๕ มีอะไรบ้าง ขยับเข้ามาอีกศีล ๘ มีอะไรบ้าง ขยับมาอีกบวชเป็นสามเณรศีล ๑๐ ขยับมากอีก

คือ ๒๒๗ เดียวนี้เขาพยายามดันให้มีศีล ๓๑๑ ของภิกษุณี ไหวๆ นี้ เห็นรูปภาพปรากฏออกมาว่ามีภิกษุณีบวช แท้จริงภิกษุณีนั่น คือพระผู้หญิง ถือศีล ๓๑๑ แต่ก็ขาดยุคขาดช่วงไปตั้งแต่นางสังฆมิตตาภิกษุณี ซึ่งเป็นธิดาของพระเจ้าอโศก หลังจากยุคนั้นมาแล้วไม่ได้กล่าวถึงนะ ต้นตำรานไม่ได้กล่าวถึง

พระเจ้าอโศก เมื่อก่อนเป็นนักรบฆ่าคนมากมายมหาศาล ตอนหลังมากลับใจ เลื่อมใสพระพุทธศาสนา แล้วก็ไปสร้างสถูป แล้วก็หาพระธาตุไปบรรจุ ๔๔,๐๐๐ สถูป ทั่วชมพูทวีป แล้วก็ไปถามพระโมคคัลลิตบุดรตีสสเถระ โยมทำบุญถึงขนาดนี้แล้ว โยมเป็นญาติกับพระศาสนาแล้ว หรือยัง ยัง ทำอย่างไรโยมถึงจะเป็นญาติกับพระศาสนาได้มีลูกหญิงให้บวช มีลูกชายให้บวช ถ้าบวชแล้วถึงได้ชื่อว่าเราเป็นญาติกับพระศาสนา เดียวนี้ใครมีลูกหญิงลูกชาย หลากๆ คน แล้วไม่ให้บวช ไม่ได้เป็นญาติกับพระศาสนานะ มีลูกชาย ๒ คนก็ฝากพระพุทธเจ้าไว้สักองค์หนึ่ง มีสองสามคนก็ฝากไว้สักหนึ่งคน บางคนมีสองสามคน ผู้ชายไปบวชเป็นญาติกับพระพุทธศาสนาหมดเลย นี่เราพูดถึงภิกษุณี ซึ่งมีนางสังฆมิตตาภิกษุณี เป็นตอนหลัง แต่พอภิกษุณีขาดช่วงไปแล้ว หาภิกษุณีที่จะเป็นอุปัชฌายะไม่มี เดียวนี้สาเหตุที่มีเพราะเขาสมมุติขึ้นเกิดขึ้นจากได้หวั่น เขาไปบวชที่ศรีลังกา เราเคยไปศรีลังกาครั้งหนึ่งที่ดัมบูลลา วัดดัมบูลลา นี่แหละคือต้นตอที่บวชภิกษุณี ได้มาทราบภายหลังว่าผู้ที่บวชให้ภิกษุณีที่เป็นคนได้หวั่นนั้น ได้รับผลประโยชน์เพียบเลย เอ้ มันออกไปของนั้นนะ เลยกลายเป็นว่าใครอยากบวชภิกษุณีก็ไปบวชที่ได้หวั่นได้ เดียวนี้มันชักเริ่มระบาดมาเมืองไทยนะ น่าจะมีกันเยอะแล้ว

แต่ที่จริงมรรคผลนิพพานนั้น เราถือศีล ๕ ปฏิบัติให้เคร่งครัด สมบูรณ์บริบูรณ์ สามารถทำมรรคทำผลได้ ศีล ๘ ขยับขึ้นมาอีกท่านจะทิ้งศีล แล้วท่านจะเจริญสมาธิ มันก็ยาก ยิ่งท่านทิ้งสมาธิด้วย

แล้วอย่าไปหวังเลยท่านจะเห็นสังขธรรมด้วยปัญญาได้ เนื่องจากว่าเราไม่มีกำลังพอที่จะไปขับต้อนตามรู้กิเลส ตัณหา อาสา^๑ ในหัวใจของเรา ตัณหาในหัวใจของเราคือกามตัณหา^๒ ภวตัณหา^๓ วิภวตัณหา^๔ เราพูดแบบภาษาไทยๆ ของเราว่า ความอยากในหัวใจ ความอยากของกิเลส ในหัวใจของเรา เราดูออก ความอยากที่เป็นธรรมในหัวใจของเรา เราดูออกความอยากปฏิบัติให้เป็นไปตามศีล ไปตามขนบตามธรรมเนียมตามประเพณี ตามกรอบของกฎ ของระเบียบ ไม่ก้าวไม่ล่วง นี่เขาเรียกว่าเป็นมรรค อยากทำมรรคตรงนี้ให้เกิดขึ้น ความอยากโดยกิเลส นั่นคือ อยากปิ่นเกลียวกับศีล เช่นอย่างศีล ๕ พระพุทธเจ้าว่าอย่าฆ่าสัตว์ อย่าฆ่า อย่าลักทรัพย์ อย่าลัก อกยาประพตติผิดในกาม เห็นเป็นเรื่องธรรมดา สะดวกสบาย ทำงานมีผู้หญิงมีผู้ชายอยู่ข้างๆ เป็นฝูงๆ อย่างนี้ ฝ่าฝืน ในเมื่อเราฝ่าฝืนแล้ว โอกาสที่จะทำให้จิตดวงนั้นได้รับความสงบมันยากมาก ไม่มีศีล ในเมื่อเรามีศีล แนบแน่นมันคงแล้ว จิตของเราก็ไม่มีอะไรมาก่อวนให้จิตได้รับความสงบ เพราะฉะนั้นท่านจึงว่าศีลเสริมสมาธิ ไม่ใช่ศีลกลายเป็นสมาธินะ ศีลจะช่วยส่งเสริมเป็นปัจจัยสนับสนุนสมาธิ สมาธิเป็นปัจจัยสนับสนุนปัญญา ปัญญา คือจิตที่ละเอียดลึกซึ้งลงไป เนื่องจากว่าใจมีกำลังจากความสงบนี้เอง ตราบใดใจไม่มีความสงบ พิจารณาไป พิจารณาไป กลายเป็นสัญญา อารมณ

๑. สภาวะอันหมักคองสันดาน, กิเลสที่ไหลซึมชานไปย้อมใจเมื่อประสบอารมณ์ต่างๆ
๒. ความทะยานอยากในกาม, ความอยากได้กามคุณ คือ สิ่งสนองความต้องการทางประสาททั้งห้า
๓. ความทะยานอยากในภพ, ความอยากในภาวะของตัวตนที่จะได้ จะเป็นอย่างไร อยา่งหนึ่งอยากเป็น อยากคงอยู่ตลอดไป, ความใคร่อยากที่ประกอบด้วยภวทวิภูฏิ หรือสัสสตทวิภูฏิ
๔. ความทะยานอยากในวิภพ, ความอยากในความพรากพันไปแห่งตัวตนจากความ เป็น อยา่งใดอย่างหนึ่งอันไม่ปรารถนา อยา่งทำลาย อยา่งให้ดับสูญ, ความใคร่

ทั้งหมด เพราะฉะนั้นครูบาอาจารย์ของเราที่ท่านเน้น อ้าว ตีลนะ อ้าว สมานินะ อ้าว ปัญญาณะ ถูกต้องตามหลักอริยมรรคมีองค์แปด ครบถ้วน สมบูรณ์บริบูรณ์

เพราะฉะนั้นท่านจะใช้อุบายใดก็ตาม ที่จะทำจิตให้ได้รับความสงบ พระพุทธเจ้าจะทรงตรัสไว้ ไม่ตรัสไว้ก็ตาม ท่านตรัสไว้ว่าสมณะคือความสงบ ทำอย่างไร ท่านทำด้วยเร็วแรงอย่างไร ท่านถึงทำให้ใจได้รับความสงบ นั่น ถูกต้องตามนโยบายของพระพุทธเจ้าแล้ว ไม่ต้องถามว่าพุทโธ พุทโธ พุทโธ พุทโธ พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้หรือเปล่า ไม่ใช่พุทธพจน์ ไม่ใช่พุทธพจน์อย่า ฟัง อย่าศึกษา อย่าอบรม มันเพิ่มกำลังใจ หรือตัดทอนกำลังใจ ท่านดูเข้าไป สิ มันเพิ่มกำลังใจ หรือตัดทอนกำลังใจ ท่านพิจารณาอย่างไรก็ตาม เพื่อให้ท่านเห็นหลักอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาอันเป็นกิริยาอาการของต้นเหตุในหัวใจ ของท่าน ที่มันออกมาเพ่นพ่านในหัวใจ มายืดกาย มายืดเวทนา มายืด สัญญา มายืดสังขาร แล้วก็มายืดวิญญาณ มายืดจิต^๑ มายืดกายของเรา มายืดจิตของเรา ท่านพิจารณาให้เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ความเป็นไปใน กาย ความเป็นไปในใจของเรา พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้ก็ตาม ไม่ตรัสไว้ก็ ตาม แต่เราทำถูกต้องแล้วเป็นอุบายให้ปัญญาเกิด อันนั้นแหละธรรมจะพึง เกิดขึ้น เจริญขึ้นในหัวใจของเรา ครูบาอาจารย์ของเราท่านเจริญอยู่อย่างนี้ สายป่าเราท่านไม่ต้องไปเรียนจบพระไตรปิฎก^๒ ท่านเรียนแค่พุทโธคำเดียว พอเวลามันเป็นไปแล้วจะแตกฉานไปหมด จากจุดเล็กๆ ประกายเล็กๆ ถ้า เราจะเทียบก็เหมือนกับไฟแช็คนั้นแหละ ประกายเล็กๆ นั้นแหละสามารถ ไปเผาสินค้าหมดทั้งคลัง เผาบ้านหมดทั้งบ้าน เผากอไม้ไผ่หมดทั้งกอ นั้นแหละ

๑. ธรรมชาติที่รู้อารมณ์, สภาพที่นึกคิด, ความคิด, ใจ, วิญญาณ

๒. ปิฎก ๓, ตะกั้ว หรือตำรา ๓, ประมวลแห่งคัมภีร์ที่รวบรวมพระธรรม วินัย ๓ หมวด หรือ ๓ ชุด

ความสงบปัญญานั้นเกิดขึ้นจากความสงบ หนุนพิจารณา เพื่อให้เห็นหลักสัจธรรมก็เช่นเดียวกัน จากจุดประกายเล็กๆ ใส๋ อนิจจัง ใส๋ ทุกขัง ใส๋ อนัตตา เข้าใจลึกซึ้งละเอียด แล้วก็หยั่งเห็นได้ด้วยปัญญา ด้วยปัญญาญาณของตนเอง สามารถทำให้เกิดความรู้สึก ความโลภ ความโกรธ ในใจของเราหมดไป ก็ถือว่าความหลงก็จะบรรเทาเบาบางไปด้วย นั่นคือ ความถูกต้อง นั่นคือความเป็นธรรม ไม่ใช่ว่า อ้อ อันนี้ไม่ได้อยู่ในกำมือของ พระพุทธเจ้า ไม่ใช่ใบประดู่ลาย ไม่ใช่ใบประดู่ลาย ใบประดู่ลายทั้งนั้น พระสงฆ์สาวกท่านเข้าถึงธรรม ธรรมะของพระพุทธเจ้าสามารถตัดความโลภ ความโกรธได้ ธรรมะของพระสาวกสามารถตัดความโลภความโกรธได้ จึงเป็นธรรมะอย่างแท้จริง จึงเป็นธรรมะที่สามารถทำลายภพ ทำลายชาติ เข้าถึงความบริสุทธิ์หมดจดพ้นทุกข์โดยสิ้นเชิงได้เหมือนกันหมด นี่คือ ธรรมะของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่าอันนี้เป็นกุศล แต่ พระสาวกไปพูดแย้งว่าไม่เป็นกุศลเป็นอกุศล แน่ ไม่ใช่ละ นี่พระพุทธเจ้า ตรัสว่าเป็นอกุศล แต่พระสาวกไปพูดขัดแย้งกับพระพุทธเจ้าว่าเป็น กุศล มันขัดแย้งกันพระพุทธเจ้าทรงตรัสว่าเป็นกุศลอย่างไร พระสาวกก็ ว่าเป็นกุศล เพราะเห็นตามพระองค์ไป บางอย่างมันไม่มีประจักษ์พยาน พระพุทธเจ้า ไม่ทรงตรัส เพราะฉะนั้น ท่านเอามาสอนแค่นี้ในกำมือ พวกเราก็เหลือแบกเหลือหามแล้ว ก็เหมือนอย่างภิกษุที่ไปหาพระธรรมกถึก กับพระวินัยธรนั้นแหละ เหลือแบกเหลือจำ ในที่สุดจะสึก เห็นใหม่ ใส๋ เรา แค่ว่ามาหากิน ทำบุญให้ทาน พอลาความสุขไปวันๆ ก็พอแล้ว ถ้าหาก เหลือเกินรักษาไม่หวาดไม่ไหว พระพุทธเจ้าท่านสอนเอาจิต ดวงเดียว เห็นไม้ จี๋ตรงจุดเลย ในที่สุดก็ได้ นี่คือความเป็นไปของพระธรรม วินัยของพระพุทธเจ้า ก็ถือว่าทำความเข้าใจบางประเด็นบางประการ

เดี๋ยวนี้สังคมของเรานี้มาแรงมากในประเด็นคำสอนบางสำนัก ถ้าหากพวกเราไม่เข้าใจ เราก็ฮือฮาไปตามเขา แล้วก็ทิ้งของดีที่ครูบาอาจารย์ท่านปลูกฝัง ทำไมต้องติดครูดิถอาจารย์ ทำไมต้องติดบุคคล ทำไมไม่ติดธรรม ทำไมต้องยึดบุคคล ทำไมไม่ยึดธรรม ก็ธรรมะมาสถิตที่บุคคล บุคคลศึกษาธรรม เข้าใจธรรม รู้เรื่องธรรม เราก็ต้องยึดบุคคลสิ เหมือนอย่างพวกเรายึดหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น หลวงตา^๑ นั้นแหละ เดี่ยวนี้เราไปอ้างไม่ได้นะ ระวังใครไปอ้างไม่ดีไปจนแค้นเขานะ เขาตีเหล็กเลยนะ ฮ้า พระสาวก พระสาวกเชื่อไม่ได้ฟังไม่ได้ พระพุทธเจ้าไม่ได้พูดไว้ พระพุทธเจ้าไม่ได้พูดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเขายกตัวอย่างกลองเก่าๆ ของพวกกษัตริย์ กลองอานกะของกษัตริย์พวกทวารหะเขาบอกว่า เป็นกลองตีกันนะ เวลาเขาไปตีกัน เขาตี ตีๆ ตีๆ กษัตริย์แล้วกษัตริย์แล้ว กลองนั้นก็แตกไปเรื่อย แตกไปเรื่อย แตกตรงไหนเขาก็เอาลิ้มไปใส่ตรงนั้น แตกตรงไหนเขาก็เอาลิ้มไปใส่ตรงนั้น แต่เราปฏิเสธได้ใหม่ว่า กลองที่เอาลิ้มไปแทรกอยู่ทุกระยะ ยังสามารถทรงตัวเป็นกลองได้ ความรู้หลากหลายของพระสงฆ์สาวกสมัยพระพุทธเจ้าก็ตาม ในสมัยพระพุทธเจ้าท่านล่วงไปแล้ว มาจนถึงสมัยปัจจุบันก็ตาม เป็นความรู้หลากหลาย เหมือนลิ้มสลักที่เขาไปตีอัดแน่นในกลองนั้นแหละ เราปฏิเสธได้ใหม่ว่า จะไม่เป็นรูปกลอง ยังเป็นรูปกลองอยู่ ยังเป็นธรรมเกียรติกองธรรมย่ำยีกิเลส ได้ตลอดมา และจะตลอดไปอยู่ ยังสามารถตีเป็นกลองรบกลองศึกได้ นี่คืออุปมาหนึ่ง เขามักจะยกมาเปรียบเทียบกับคำที่พระสงฆ์สาวกพูดไม่เหมือนคำของพระพุทธเจ้าพูด พระพุทธเจ้าท่านพูดไม่ผิด พระสาวกสามารถพูดผิด แต่ว่าผู้ที่ท่านเข้าใจความจริงแล้ว สัจจะปรากฏไว้ในหัวใจของท่าน รากะ โทสะ โมหะ หมดไปจากหัวใจของท่าน

---

๑. พระธรรมวิสุทธิมงคล (หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน) วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี

รู้ลึกรู้ลึกว่าปรารภกรรมมายาวอยู่นะ น่าจะพอสมควรแก่เวลาแล้วแหละ ใครตั้งปรารภความเพียร พุทโธ พุทโธ พุทโธ แล้วก็มาเกาะอยู่กับคำเทศน์ คำพูดที่เป็นหลักธรรมะ ซึ่งเราก็คงไม่ค่อยจะได้ยินได้ฟังหรอก นี่ก็คงได้รับความสงบพอสมควร คงจะได้รับความอดความทนพอสมควร คงจะได้รับความวิริยะอุตสาหะพอสมควร คงจะได้เนื้อหาอรรถธรรมเพื่อที่จะไปปรับปรุงพอสมควร ทั้งนี้รวมทั้งผู้กำลังบรรยายให้ฟัง กำลังเทศน์ให้ฟัง รวมทั้งพวกเราทั้งหลาย รวมทั้งพระเจ้าพระสงฆ์ครุฑบาอาจารย์ที่ท่านเมตตาอยู่เป็นหมู่ เป็นเพื่อนยังไม่ไปพักผ่อนก่อน พวกเราทั้งหลายเพื่ออนุชาหลวงปู่ วันสำคัญวันที่เป็นสิริเป็นมงคลในวันพรุ่งนี้ ที่จะเวียนมาบรรจบครบรอบของครุฑบาอาจารย์หลวงปู่บุญมี ปริบูรณ์ ของเรา เราถืออันนี้เป็นคติ เป็นตัวอย่าง เป็นอุทิศงามยามดี และมาประกอบคุณงามความดีเข้ามาสู่มโนใจของเรา ครุฑบาอาจารย์ท่านก็เกิดเหมือนเรา แต่ท่านเสียสละมาอยู่อย่างนี้ ท่านจะรักษาศีลยิ่ง รักษาจิตยิ่ง ตั้งใจเจริญปัญญาอย่างยิ่งจึงได้ถึงอรรถถึงธรรม พวกเราทั้งหลายจึงถือเยี่ยงอย่างบำเพ็ญให้ได้ให้ถึงตามท่านไป

ด้วยบุญด้วยอานิสงส์ด้วยความตั้งอกตั้งใจที่พวกเราทั้งหลาย เสียสละด้วยเรี่ยวแรง เสียสละด้วยกำลังทรัพย์ มาออกโรงงาน เสียสละกำลังสติปัญญามาช่วยขนขวาย และก็มาร่วมทุกระยะตั้งแต่กลางวันมาจนถึงเดี๋ยวนี้ และยังมีในวันพรุ่งนี้อีก ย่อมมีผล ย่อมมีอานิสงส์ ขอผลอานิสงส์ส่วนนี้ จงตามอำนาจอวยชัยให้พร ให้กับพวกเราทั้งหลายได้ ประสบความสุขความเจริญด้วยศีล เจริญด้วยสมาธิ เจริญด้วยปัญญาเอามาพิจารณาได้ดวงตาเห็นธรรม ได้อรรถได้ธรรม ตามอัตภาพแห่งตน แห่งตน โดยถ้วนหน้ากัน เทอญ

ข้า พอสสมควร อิจฉิตัง ปัตถิตัง คุมหัง,^๑ ชิปปะเมวะ สะมิชณะตุ,^๒
 สัพเพ ปุเรนตุ สังกัปปา,^๓ จันโท ปีนณะระโส ยะธา,^๔ มะณิ โชติระโส ยะธา,^๕
 สัพพิติโย วิวัชชันตุ,^๖ สัพพะโร โค วินัสสะตุ,^๗ มา เต ภาวัตวันตะราโย,^๘
 สุขี ทีฆายโก ภาวะ,^๙ อะภิวาทะนะเสถิสสะ นิจจัง วุฑฒาปะจายโน,
 จัตตาริ ธัมมา วัชฌันติ อายุ วัณโณ สุขัง พะลัง.^{๑๐}

ภาวะตุ สัพพะมังคะลัง,^{๑๑} รักขันตุ สัพพะเทวะตา,^{๑๒}
 สัพพะพุทธานุภาวนะ,^{๑๓} สะทา โสตถิ ภาวันตุ เต ฯ^{๑๔}
 ภาวะตุ สัพพะมังคะลัง,^{๑๑} รักขันตุ สัพพะเทวะตา,^{๑๒}
 สัพพะธัมมานุภาวนะ,^{๑๕} สะทา โสตถิ ภาวันตุ เต ฯ^{๑๔}
 ภาวะตุ สัพพะมังคะลัง,^{๑๑} รักขันตุ สัพพะเทวะตา,^{๑๒}
 สัพพะสังฆานุภาวนะสะทา,^{๑๖} โสตถิ ภาวันตุ เต ฯ^{๑๔}

๑. ขอความปรารถนาที่ท่านปรารถนาแล้ว ตั้งใจดีแล้ว
๒. จงสำเร็จโดยฉับพลัน
๓. ขอดำรงทั้งปวงจงเต็มที
๔. เหมือนพระจันทร์วันเพ็ญ
๕. เหมือนดั่งแก้วมณีอันสว่างไสวควรยินดี
๖. เสนียดจัญไรทั้งปวงจงมลายหายสูญไป
๗. เป็นโรคร้าย ก็จงหาย
๘. อันตรายทั้งปวงอย่าได้มีแก่ท่าน
๙. ขอให้โยมจงเป็นผู้มีความสุข มีอายุยืน
๑๐. พรสี่ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ย่อมเจริญแก่บุคคล, ผู้มีปกติให้กราบ มีปกติอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ เป็นนิത്യ ด้วยประการฉะนี้แล
๑๑. ขอสรรพมงคล จงมีแก่ท่าน
๑๒. ขอเหล่าเทวดาทั้งปวงจงรักษาท่าน
๑๓. ด้วยอนุภาพ แห่งพระพุทธเจ้าทั้งปวง
๑๔. ขอความสวัสดิ์ดีทั้งหลาย จงมีแก่ท่านทุกเมื่อ
๑๕. ด้วยอนุภาพ แห่งพระธรรมทั้งปวง
๑๖. ด้วยอนุภาพ แห่งพระสงฆ์ทั้งปวง
๑๗. ขอความสวัสดิ์ดีทั้งหลาย จงมีแก่ท่านทุกเมื่อ

คำนิยามศัพท์

กาม	ความใคร่, ความอยาก, ความปรารถนา, สิ่งที่น่าใคร่ น่าปรารถนา
กามตัณหา	ความทะยานอยากในกาม, ความอยากได้กามคุณ คือ สิ่งสนองความต้องการทางประสาททั้งห้า
กามสุขัลลิกานุโยค	หมกมุ่นอยู่ด้วยกามสุข
กิเลส	สภาพที่ทำให้จิตเศร้าหมอง
ชะยะวะชะธัมมา สังขารา	สังขารทั้งหลาย มีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา
จตุปฏิสัมภิตูปัตโต	ผู้บรรลุปฏิสัมภิตาสี่
จตุปฏิสัมภิตา	ปัญญาแตกฉาน, ปรีชาแจ้ง
จิต	ธรรมชาติที่รู้อารมณ์, สภาพที่นึกคิด, ความคิด, ใจ, วิญญาณ
จิตตสังขาร	สภาพที่ปรุงแต่งใจ ได้แก่ สัมมญา และเวทนา
จินตะ	การคิดพิจารณา
จตุปปาตญาณ	ญาณกำหนดรู้จติและอุบัติแห่งสัตว์ทั้งหลาย อันเป็นไปตามกรรม, เห็นการเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์ทั้งหลาย
เจโตวิมุตติ	ความหลุดพ้นแห่งจิตจากราคะ ด้วยกำลังแห่งสมาธิ
ฉพภิญโญ	ผู้ได้ภิญญาหก
ขณิมาปปฏิปทา	ทางสายกลาง เป็นข้อปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น ไม่ติดข้องในที่สุดทั้งสอง คือ กามสุขัลลิกานุโยค และอัสตติกิลมถานุโยค

ชาติ	ความเกิด ได้แก่ ความปรากฏแห่งชั้นทั้งหลาย การได้อายตนะ
ญาณ	ความหยั่งรู้, ปรีชาหยั่งรู้
ญาณทัสสนะ	ความหยั่งรู้หยั่งเห็นครบ ๓ รอบ หรือปรีวิภูฏี ๓ แห่งญาณทัสสนะ
ตัณหา	ความทะยานอยาก, ความปรารถนาที่จะบำรุง บำเรอปรนเปรอตน, ความอยากได้ออยากเอา
เดวิชโซ	ผู้ได้วิชชาสาม
ไตรปิฎก	ปิฎก ๓, ตะกั้ว หรือตำรา ๓, ประมวลแห่งคัมภีร์ ที่รวบรวมพระธรรมวินัย ๓ หมวด หรือ ๓ ชูด
ทัสสนะ	หน้าที่เห็นรูป ได้แก่ จักขุวิญญาณ
ทิกฺขุ	ความคิดเห็น ความเชื่อถือ ทัศนะ ทฤษฎี อุดมการณ์ต่างๆ ที่ยึดถือไว้โดยมงายหรือโดย อาการเชิดชูว่าอย่างนี้เท่านั้นจริง อย่างอื่นเท็จ ทั้งสิ้น เป็นต้น ทำให้ปิดตัวแคบ ไม่ยอมรับฟังใคร ตัดโอกาสที่จะเจริญปัญญา หรือคิดเตลิดไปข้าง เดียว ตลอดจนเป็นเหตุแห่งการเบียดเบียนบีบคั้น ผู้อื่นที่ไม่ถืออย่างตน ถือความคิดเห็นเป็นความ จริง
ทุกข์	สภาพที่ทนได้ยาก, ความทุกข์, ความไม่สงบ
ทุกขัง	เป็นทุกข์
เทวทูต	ทูตของยมเทพ, สิ่งที่เป็นสัญญาณเตือนใจให้ ระลึกถึงคติธรรมดาของชีวิตอันมีความตายเป็น ที่สุด

โทศักดิ์	ไฟคือโทษะ ได้แก่ความซัดเคื่อง ไม่พอใจ คิด ประทุษร้าย, ไฟแห่งความเกลียดชัง
ธรรมจักร	รัชมัจจกัปปวัตนสูตร หมายถึงพระสูตรที่หมุนวง ล้อแห่งธรรมให้เคลื่อนไป
ธาตุรู้	สภาวะที่รู้แจ้งอารมณ์ "ได้วิญญาณธาตุ ๖ คือ จักขุวิญญาณธาตุ โสต~ฆาน~ชีวหา~กาย~มโน วิญญาณธาตุ
นามธรรม	สภาวะมิใช่รูป, สิ่งที่ไม่ใช่รูป, ได้แก่นามขันธ์ ๔ และนิพพาน
นิพพาน	สภาวะที่สิ้นกิเลสและทุกข์ทั้งปวง, สภาวะที่ ปราศจากตัณหา
นิรุตตี	ภาษา คำบัญญัติ
นิรุตติปฏิบัติสัมภทา	ปัญญาแตกฉานในนิรุคติ, ปรีชาแจ้งในภาษา, รั ศัพท ถ้อยคำบัญญัติ และภาษาต่างๆ เข้าใจใช้ คำพูดชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจและเห็นตามได้
บริกรรม	การภาวนาขั้นบริกรรม, ฝึกสมาธิขั้นเตรียม ได้แก่การถือเอานิมิตในสิ่งที่กำหนดเป็นอารมณ์ กรรมฐาน เช่นนี้ถึงพุทธคุณเป็นอารมณ์ว่าอยู่ใน ใจเป็นต้น หรือคือการทำหนดบริกรรมนิมิต
บุพเพนิวาสานุสติญาณ	ญาณเป็นเหตุระลึกขันธ์ที่อาศัยอยู่ในก่อนได้, ระลึกชาติได้
ปฏิจจนุปบาท	การเกิดขึ้นพร้อมแห่งธรรมทั้งหลายเพราะอาศัย กัน, ธรรมที่อาศัยกันเกิดขึ้นพร้อม, การที่สิ่ง ทั้งหลายอาศัยกันๆ จึงเกิดมีขึ้น

ปฏิบัติ	ปฏิบัติอันจะต้องปฏิบัติ ได้แก่ ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา
ปฏิเวธ	ผลอันพึงบรรลุด้วยการปฏิบัติ ได้แก่ มรรค ผล และนิพพาน
ปฏิเวธธรรม	ธรรมะคือผลอันพึงบรรลุด้วยการปฏิบัติ ได้แก่ มรรค ผล และนิพพาน
ปฏิสัมภิทาญาณ	ปัญญาแตกฉาน
ปรมาตมัม	อาตมัมสูงสุด เป็นต้นกำเนิดและที่รวมของทุกสิ่งทุกอย่างในจักรวาล ตามความเชื่อของศาสนาฮินดู
ปริพาชก	ผู้ท่องเที่ยวไป, ผู้จาริกไป หมายถึงนักบวชหรือนักพรตผู้ถือการท่องเที่ยวจาริกไปในที่ต่างๆ ปริพาชกใช้เรียกนักบวชชาย หากเป็นนักบวชหญิงใช้ว่า ปริพาชิกา, ปริพาชกปกติใช้เรียกนักบวชนอกพระพุทธศาสนาเท่านั้น เช่น สัตถุชัย ปริพาชก สุบปิยปริพาชก ไม่ใช่เรียกเรียกภิกษุในพระพุทธศาสนา
ปริยัติ	การเล่าเรียน
ปัจเจกัตถ์	เฉพาะตน
ปัญญา	เข้าใจภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง
ปัญญาญาณ	ความสามารถหยั่งรู้สิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง
ผล	ผลที่เกิดสืบเนื่องจากการละกิเลสได้ด้วยมรรค, ธรรมารมณอันพระอรหะพึงเสวยที่เป็นผลเกิดเองในเมื่อกิเลสสิ้นไปด้วยอำนาจมรรคนั้นๆ

ผัสสะ ๖	ความกระทบ, ความประจวบกับแห่งอายตนะ ภายใน อายตนะภายนอก และ วิญญาณ
พุทธวจนะ	คำพูดของพระพุทธเจ้า
พุทโธ	พระนามหนึ่งของพระพุทธเจ้า แปลว่า ผู้รู้ ผู้ตื่น [ตื่นจากความเชื่อที่ถือกันมาผิด] ผู้เบิกบาน
โพธิสัตว์	โพธิท่านผู้ที่จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า
ภพ	ภาวะชีวิตของสัตว์, โลกเป็นที่อยู่ของสัตว์
ภวตัณหา	ความทะยานอยากในภพ, ความอยากในภวະ ของตัวตนที่จะได้จะเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง อยาก เป็นอยากคงอยู่ตลอดไป, ความใคร่อยากที่ ประกอบด้วยภวทิวฐิ หรือสัสสตทิวฐิ
ภavana	สำรวจใจให้แน่นเป็นสมาธิ
มรรค	การประพฤติปฏิบัติแต่ละขั้น เปรียบเหมือนกับการ เดินทาง
มรรคมืองค์แปด	เรียกเต็มว่า อริยอัฐสังคกมรรค แปลว่า “ทางมี องค์แปดประการ อันประเสริฐ, องค์ ๘ ของมรรค
มานะ	ความถือตัว, ความสำคัญตนเป็นอย่างนั้นอย่างนี้
มิจฉาทิวฐิ	เห็นผิด ได้แก่ ความเห็นผิดจากคลองธรรมตาม หลักกุศลกรรมบถ และความเห็นที่ไม่นำไปสู่ ความพ้นทุกข์
โมหัคคิ	ไฟคือโมหะ ได้แก่ความหลง ไม่รู้ไม่เข้าใจสภาวะ ของสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง, ไฟแห่งความหลง
ระโหหะระณัง	ผ้าเช็ดธุลี
ราถคคิ	ไฟ คือราคะ ได้แก่ความติดใจ กระสัน อยากได้, ไฟแห่ง ความปรารถนา

รูป	สภาวะที่แปรปรวนแตกสลายเพราะปัจจัยต่างๆ อันขัดแย้ง, ร่างกาย และส่วนประกอบฝ่ายวัตถุ พร้อมทั้งพฤติกรรม และคุณสมบัติของมัน, ส่วน ที่เป็นร่างกับทั้งคุณและอาการ
รูปธรรม	สภาวะอันเป็นรูป, สิ่งที่มีรูป, ได้แก่รูปชั้น ทั้งหมด
รูปสมบัติ	การเข้าถึงสมบัติ คือคุณวิเศษเป็นที่อันบุคคล เข้าถึง, การบรรลุขั้นสูงในขั้นรูปฌาน
วิภังการ	วงเวียน, การเวียนว้ายตายเกิดอยู่ในโลก, องค์ประกอบที่หมุนเวียนต่อเนื่องกันของภวจักร หรือสังสารจักร
วิชาสาม	ความรู้แจ้ง, ความรู้วิเศษ
วิญญาณ	ความรู้แจ้งอารมณ์
วิบาก	ผลแห่งกรรมดีกรรมชั่วอันทำให้แต่ปางก่อน
วิปัสสนา	การฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้ง ตามความเป็นจริง, การเจริญปัญญา
วิปัสสนาญาณ	ญาณที่นับเข้าในวิปัสสนา ความรู้ที่ทำให้เกิด ความเห็นแจ้ง เข้าใจภาวะของสิ่งทั้งหลายตาม ความเป็นจริง
วิภาตัมหา	ความทะยานอยากในวิภพ, ความอยากในความ พราวพันไปแห่งตัวตนจากความเป็นอย่างใด อย่างหนึ่งอันไม่ปรารถนา อยากทำลาย อยากให้ ดับสูญ, ความใคร่ อยากที่ประกอบด้วยวิภวทิวฐิ หรืออุจเฉททิวฐิ

เวทนา	การเสวยอารมณ์
สัททาคา	ท่านผู้บรรลुสัททาคามีผลแล้ว, ผู้กลับมาอีกครั้ งเดียว
สติมา	มีสติ
สมณะ	การฝึกอบรมจิตให้เกิดความสงบ, การฝึกสมาธิ
สมาธิ	ความตั้งมั่นแห่งจิต, ภาวะที่จิตสงบนิ่งจับอยู่ ที่อารมณ์อันเดียว
สมุทัย	เหตุเกิดแห่งทุกข์, สาเหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ ตัณหา ๓ คือ กามตัณหา ภวตัณหา และ วิภวตัณหา
ตักกายทิฎฐิ	ความเห็นว่าเป็นตัวของตน เช่น เห็นรูป เห็น เวทนา เห็นวิญญาณ เป็นต้น
สังขาร	สภาพที่ปัจจัยทั้งหลายปรุงแต่งขึ้น, สิ่งที่เกิดจาก เหตุปัจจัย
สังขาราทุกขา	สังขารเป็นทุกข์
สังขารอนัตตา	สังขารไม่ใช่ตน
สังขารอนิจจา	สังขารไม่เที่ยง
สังคายนา	คือการประชุมตรวจชำระสอບทานและจัด หมวดหมู่คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า วางลงเป็น แบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน ตามศัพท์ "สังคายนา" หมายถึงสวดพร้อมกัน
สังฆธรรม	ธรรมที่แท้, หลักหรือแก่นของศาสนา

สัญญาชัย

สัญญาชัย เป็นชื่อของเจ้าลัทธิตี ชื่อว่า เวลัญจบุตร เพราะเป็นบุตรของเวลัญจ สัญชัยเวลัญจบุตร อาศัยอยู่ในกรุงราชคฤห์ พร้อมกับบริพาชกหมู่ใหญ่ รวมถึงอุปติสสะ(พระสารีบุตร) และโกลิตะ(พระโมคคัลลานะ) ซึ่งได้ชวนกันมาบวชในสำนักของสัญญาชัยบริพาชก พร้อมกับ

สัญญา

สัทธรรม ๓

สัทธรรมปฏิรูป

สันดาน

สัมปทาน

สัมมากัมมันตะ

สัมมาทิฏฐิ

สัมมาวาจา

สัมมาวายามะ

สัมมาสติ

สัมมาสมาธิ

ได้มาชวนโกลิตะ(พระโมคคัลลานะ) และสัญญาชัยบริพาชกไปเฝ้าพระพุทธเจ้า แต่สัญญาชัยบริพาชกปฏิเสธ และพยายามห้ามปราม เมื่อห้ามไม่สำเร็จ จึงคับแค้นใจจนกระอักเลือดเสียชีวิต ความกำหนดได้หมายรู้, ความจำได้หมายรู้ ธรรมที่แท้, หลักหรือแก่นของศาสนา หมายถึงส่วนทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ พระสัทธรรมเทียม พระสัทธรรมปลอม อุปนิสัยที่มีมาแต่กำเนิด มีสัมปชัญญะ กระทำชอบ เห็นชอบ ความรู้หรือวิสัยจัจ ๔ ได้แก่ เห็นไตรลักษณ์ หรือรู้อกุศลและอกุศล หรือเห็นปฏิจจสมุปบาท เจรจาชอบ พยายามชอบ ระลึกชอบ ตั้งจิตมั่นชอบ

สัมมาตั้งกัมปะ	ดำริชอบ
สัมมาอาชีวะ	เลี้ยงชีพชอบ
สุกขวิปัสสโก	ผู้เห็นแจ้งอย่างแท้จริง คือผู้มีได้ฌาน สำเร็จ อรหัตด้วยเจริญแต่วิปัสสนาล้วนๆ
สุตะ	ใฝ่เล่าเรียน
โสดาธรรม	ผู้แรกถึงกระแสธรรม
โสดาบัน	ท่านผู้บรรลุโสดาปัตติผล, ผู้แรกถึงกระแสอัน นำไปสู่พระนิพพานเนตต่อการตรัสรู้ข้าง
อเจลก	คนไม่นุ่งผ้า, คนเปลือย, ซีเปลือย
อธิจิต	จิตที่ยิ่งด้วยสมาธิ
อธิปัญญา	ยิ่งด้วยปัญญา
อธิศีล	ยิ่งด้วยศีล รักษาศีลเท่ากับชีวิต
อนัตตลักขณสูตร	พระสูตรว่าด้วยความไม่ใช่ตัวตนของ รูป เวทนา สัญญา หรือเรียกอีกประการหนึ่งว่า อายตนะทั้ง ๖ อันได้แก่สัมผัสทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ
อนัตตา	ไม่ใช่ตน
อนาคา	บุคคลผู้ประเสริฐ
อนิจจัง	ไม่เที่ยง
อภิญญา	ความรู้ยิ่งยวด
อภิธรรม	หลักธรรมและคำอธิบายในรูปหลักวิชาการล้วนๆ ไม่เกี่ยวข้องด้วยเหตุการณ์ และบุคคล
อรหันต์	ผู้บริสุทธิ์ ไกลจากกิเลส ทำลายกำแพงแห่งสังสาร จักรได้แล้ว
อริยบุคคล	บุคคลผู้ประเสริฐ

อริยสัจ ๔	ความจริงอันประเสริฐ, ความจริงของพระอริยะ, ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ
อรุปธรรม	สภาวะมิใช่รูป, สิ่งที่ไม่มีรูป, ได้แก่นามขันธ ๔ และนิพพาน
อรุปสมาบัติ	การเข้าถึงสมาบัติ คือคุณวิเศษเป็นที่อันบุคคลเข้าถึง, การบรรลุขั้นสูงในขั้นอรุปฌาน
อวิชา	ความไม่รู้แจ้ง ไม่รู้จริง
อังกาส	ถวายอาหารพระ, เลี้ยงพระ
อัตตกิลมณานุโยค	ทรมานตัวให้ลำบากเต็มที่
อัตตา	ตน
อัทภาพ	ลักษณะความเป็นตัวตนหรือบุคคล
อาตapi	มีความเพียร
อาทิตตปริยายสูตร	พระสูตรว่าด้วยความรู้มรรณของจิตใจ
อายตณภายนอก ๖	ที่เชื่อมต่อให้เกิดความรู้, แตนต่อแห่งความรู้ฝ่ายภายนอก
อายตณภายใน ๖	ที่เชื่อมต่อให้เกิดความรู้, แตนต่อแห่งความรู้ฝ่ายภายใน
อายตนะ	สิ่งที่เชื่อมต่อกันให้เกิดความรู้, แตนต่อหรือแดนเกิดแห่งความรู้
อารมณั	เครื่องยึดหน่วง
อาสาวะ	สภาวะอันหมักดองสันดาน, กิเลสที่ไหลซึมซ่านไปยึดมใจเมื่อประสบอารมณ์ต่างๆ
อาสาวัภขณญาณ	ญาณหยั่งรู้ในธรรม เป็นสิ้นไปแห่งอาสาวะทั้งหลาย, ความรู้ที่ทำให้สิ้นอาสาวะ, ความตรัสรู้
อุปาทาน	ความยึดมั่น

บรรณานุกรม
ของผู้เรียบเรียง

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕,
พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๖

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.
ปยุตฺโต) พ.ศ.๒๕๕๐, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จันทร์
เพ็ญ, ๒๕๕๐

ประวัติ พระอาจารย์บุญมี
ธมฺมรโต (ตระกุลรัมย์)

เจ้าอาวาส วัดป่าศรีทธาถาวาย
(วัดถ้ำเต่า) ต.หนองอ้อ
อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี

เกิด เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ.
๒๔๙๑ ณ บ้านสี่เหลี่ยม
ต.ห้วยราช อ.ห้วยราช จ.บุรีรัมย์

อุปสมบท - ฝ้ายมหานิกายได้ ๗ พรรษา ระหว่าง

พ.ศ. ๒๕๑๑-๒๕๑๗

- ฝ้ายธรรมยุต ๔๐ พรรษา พ.ศ. ๒๕๑๘-๒๕๕๘ (ปัจจุบัน) ณ
วัดสุทธจินดา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีพระธรรม
โสภณ (ปัจจุบัน) เป็นอุปัชฌาย์ พระครูปลัดเมธาวังษ์ เป็น
กรรมวาจาจารย์ พระอาจารย์เทียน โชติญาโณ เป็นพระ
อนุสาวนาจารย์

- พรรษาที่ ๑ จำพรรษาศึกษาพระธรรมวินัยปฏิบัติกรรมฐาน
ที่ วัดสุทธจินดา

- พรรษาที่ ๒-๔ ที่วัดรังสีปาลิวัน บ้านโพน อ.คำม่วง

จ.กาฬสินธุ์

- พรรษาที่ ๕-๑๑ ที่วัดป่าบ้านตาด อยู่ฝึกฝนอบรมกับ
หลวงตาพระมหาบัว ญาณสัมปันโน

- หลังจากนั้นได้กลับไปช่วยดูแลพระเถระช่วยเหลือหลวงปู่
เขียน ที่วัดป่าบ้านโพนอีก ๖ พรรษา เนื่องจากขณะนั้นหลวงปู่
เขียน อาพาธป่วยเป็นอัมพาต และได้ไปช่วยพระอาจารย์วันชัย
วิจิตโต บุ๊กเบิกสร้างวัดป่าภูสงฆ์ได้ ๓ พรรษา ต่อจากนั้น
หลวงตาพระมหาบัว ญาณสัมปันโน ได้ให้มาช่วยก่อสร้าง และ
ดูแลวัดป่าศรีทธาถาวาย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ มาจนถึงปัจจุบัน
รวมเป็นเวลา ๑๙ พรรษา ซึ่งรวมฝ้ายมหานิกาย ๗ พรรษา
ฝ้ายธรรมยุตกรรมฐาน ๓๙ พรรษา ปัจจุบันอายุ ๖๗ ปี